Gran Teatre del Liceu

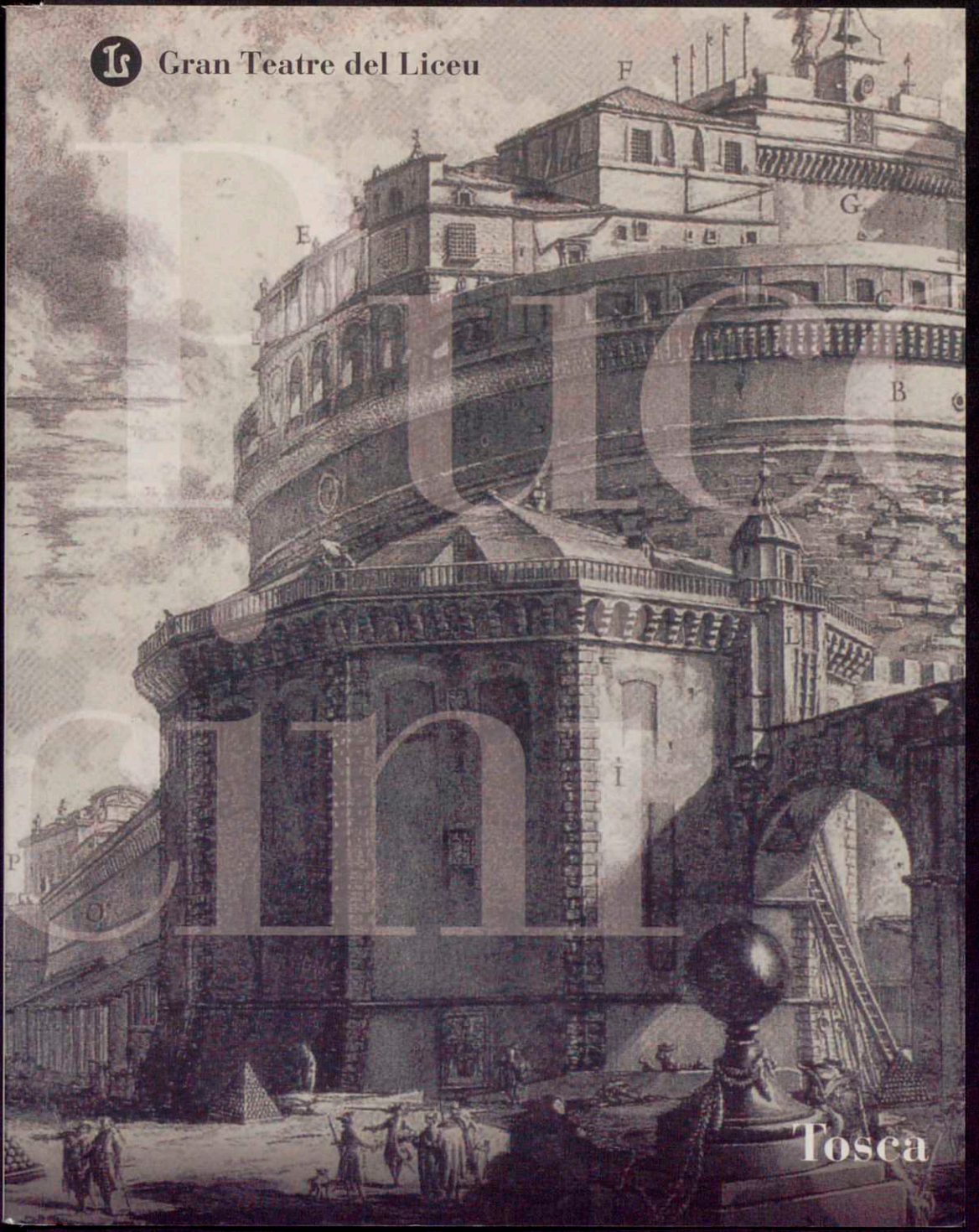

Tosca

Temporada 2013-2014

Fundació Gran Teatre del Liceu

Generalitat de Catalunya

inaem

Ajuntament de Barcelona

Diputació Barcelona

Consell de Mecenatge

Patronat de la Fundació

President d'Honor
Artur Mas i Gavarró

President del Patronat
Joaquim Molins i Amat

Vicepresident primer
Ferran Mascarell i Canalda

Vicepresident segon
José María Lassalle Ruiz

Vicepresident tercer
Xavier Trias i Vidal de Llobatera

Vicepresident quart
Salvador Esteve i Figueras

Vocals representants de la Generalitat de Catalunya
Josep M. Busquets i Galera
Pilar Fernández i Bozal
Pilar Pifarré i Matas
Jordi Sellas i Ferrés

Vocals representants del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte
Santiago Fisas Ayxelà
Francisco Gaudier Fargas
Miguel Ángel Recio Crespo
Santiago de Torres i Sanahuja

Vocals representants de l'Ajuntament de Barcelona
Jaume Ciurana i Llevadot
Marta Clari i Padrós

Vocal representant de la Diputació de Barcelona
Joan Carles Garcia Cañizares

Vocals representants de la Societat del Gran Teatre del Liceu
Manuel Bertrand i Vergés
Manuel Busquet Arrufat
Javier Coll Olalla
José María Coronas i Guinart
Águeda Viñamata y de Urruella

Vocals representants del Consell de Mecenatge
Pablo Cigüela Ibáñez
Carlos López Blanco
Leopoldo Rodés i Castañé
Josep Vilarasau i Salat

Director general
Roger Guasch i Soler

Secretari
Jaume Solé i Janer

Comissió Executiva

President
Joaquim Molins i Amat

Vocals representants de la Generalitat de Catalunya
Ferran Mascarell i Canalda
Pilar Pifarré i Matas

Vocals representants del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte
Miguel Ángel Recio Crespo
Antonio Garde Hercé

Vocals representants de l'Ajuntament de Barcelona
Jaume Ciurana i Llevadot
Marta Clari i Padrós

Vocal representant de la Diputació de Barcelona
Joan Carles Garcia Cañizares

Vocals representants de la Societat del Gran Teatre del Liceu
Manuel Bertrand i Vergés
Javier Coll Olalla

Vocals representants del Consell de Mecenatge
Josep Vilarasau i Salat
Pablo Cigüela Ibáñez

Director general
Roger Guasch i Soler

Secretari
Jaume Solé i Janer

Tosca

Melodramma en tres actes
Llibret de Giuseppe Giacosa i Luigi Illica basat en
el melodrama *La Tosca* de Victorien Sardou
Música de Giacomo Puccini (1858-1924)

Dissabte, 8 de març de 2014, 20.00 h, torn C
Diumenge, 9 de març de 2014, 18.00 h, torn F
Dimarts, 11 de març de 2014, 20.00 h, torn H
Dimecres, 12 de març de 2014, 20.00 h, torn PC
Dijous, 13 de març de 2014, 20.00 h, torn B
Divendres, 14 de març de 2014, 20.00 h, torn E
Dissabte, 15 de març de 2014, 20.00 h, torn PB
Dilluns, 17 de març de 2014, 20.00 h, torn G
Dimarts, 18 de març de 2014, 20.00 h, torn D
Dimecres, 19 de març de 2014, 20.00 h, torn PA
Dijous, 20 de març de 2014, 20.00 h, torn A
Divendres, 21 de març de 2014, 20.00 h
Dissabte, 22 de març de 2014, 20.00 h, torn PD
Diumenge, 23 de març de 2014, 17.00 h, torn T
Dimarts, 25 de març de 2014, 20.00 h, torn PE

www.liceubarcelona.cat

Liceu Òpera Barcelona 13/14

Gràcies
per fer-ho possible

Mecenes

"la Caixa" · Telefónica · Sabadell · Santander · abertis · gasNatural fenosa · Agbar Fundació · endesa · IBERIA · OHL · Círculo del Liceo · MPG Leading new thinking · ManpowerGroup · COMSA EMTE · bankinter · Fundación REPSOL · TMB Transports Metropolitans de Barcelona · Levante Capital Partners SINCE 1917 · Fundación BBVA

Mitjans de comunicació

LA VANGUARDIA · el Periódico · EL MUNDO · EL PAÍS · EL PUNT AVUI · TV3 Televisió de Catalunya · Catalunya Ràdio · rtve · Cadena SER Radio Barcelona · ABC · Barcelona Televisió · Expansión

Patrocinadors

FUNDACION Banco Santander · FUNDACIÓ PUIG · LOEWE FUNDACIÓN · indra · l'aliança

El Petit Liceu

FUNDACIÓ FCBARCELONA · Bankia · Cofidis · enagas · FUNDACION ACS

Protectors

Abantia
Aena
Almirall
Allianz Seguros
Baker & McKenzie
BASF
Chocolat Factory
Coca-Cola
Control Demeter
Euromadi
Ferroser
Fiatc Assegurances
Fluidra
Fundació Damm
Fundació Catalunya-La Pedrera
Grup Peralada
GVC-Gaesco
Klein
Laboratorios Ordesa
Metalquimia
Nationale Suisse
Port de Barcelona
Vueling

Col·laboradors

Altair Management Consultants
Banco Mediolanum
Bon Preu
Catalana Occident
Cofely
Eurofragance
Freixenet
Genebre-Hobby Flower
GFT
Grup TCB
Illy Caffè
Lactalis
MRW
Pepsico
Pronovias
Sogeur
Sumarroca

Benefactors

Carlos Abril
Macià Alavedra
Salvador Alemany
Maria Bagués
Josep Balcells
Joaquim Barraquer
Núria Basi
Manuel Bertran
Manuel Bertrand
Agustí Bou
Carmen Buqueras
Joan Camprubí
M. Carmen Cañardo
Guzmán Clavel
Josep M. Corrales
Manuel Crehuet
Josep Cusí
Antoni Esteve
Magda Ferrer-Dalmau
Maria Font de Carulla
Mercedes Fuster
José Gabeiras
José Luís Galí
Francisco Gaudier
Lluís M. Ginjaume
Ezequiel Giró
Jaume Graell
Manuel Grau
Calamanda Grifoll
Maria Guasch
José Manuel Mas
Josep Milian
José M. Mohedano
Eulàlia Molins
Joan Molins
Josep Ignasi Molins
Pau Molins
Josep Oliu
Sergio Oliveró
Maria Reig
Francisco Reynés
Miquel Roca
Josep Sabé
Francisco Salamero
Maria Soldevila
Jordi Soler
Karen Swenson
Ernestina Torelló
Joan Uriach
Josep Vilarasau
Maria Vilardell †
Salvador Viñas

Índex

10
Repartiment

13
English Synopsis

16
Resum argumental

34
Tosca, sadisme i violència de gènere

48
A propòsit de la posada en escena de *Tosca*

54
Biografies

67
Enregistraments

71
Cronologia liceista

74
Próximes funcions

Tosca

Floria Tosca, cantant cèlebre	**Sondra Radvanovsky** **Martina Serafin** (9, 13, 18, 21 i 25 de març) **Fiorenza Cedolins** (12, 15, 19 i 22 de març)
Mario Cavaradossi, pintor	**Riccardo Massi** **Alfred Kim** (13, 18, 21 i 25 de març) **Jorge de León** (9, 12, 15, 19 i 22 de març)
Baró Scarpia, cap de la policia	**Ambrogio Maestri** **Scott Hendricks** (9, 13, 18, 21 i 25 de març) **Vittorio Vitelli** (12, 15, 19 i 22 de març)
Cesare Angelotti	**Vladimir Baykov** (8, 11, 12, 14, 15, 17, 19, 20, 22 i 23 de març) **Alessandro Guerzoni** (9, 13, 18, 21 i 25 de març)
Sagristà	**Valeriano Lanchas**
Spoletta, agent de policia	**Francisco Vas** (8, 11, 14, 17, 20, 22 i 23 de març) **José Manuel Zapata** (9, 12, 13, 15, 18, 19, 21 i 25 de març)
Sciarrone, gendarme	**Manel Esteve Madrid**
Carceller	**Dimitar Darlev / Pierpaolo Palloni**
Un pastor	**Elena Copons**

Direcció musical	**Paolo Carignani**
Direcció d'escena i escenografia	**Paco Azorín**
Vestuari	**Isidre Prunés**
Il·luminació	**Pascal Mérat**
Assistent de la direcció d'escena	**Salva Bolta**
Assistent de l'escenografia	**Jordi Soler**
Assistent del vestuari	**Lluna Albert**
Realització tècnica del vídeo	**Alessandro Arcangeli**
Construcció de l'escenografia	**TecnoScena, srl (Guidonia-Roma)**
Confecció del vestuari	**Vestir l'Època** **El Ángel - Las Postas, SL** (vestuari religiós)
Agraïment	**Lluís Pasqual**
Coproducció	**Gran Teatre del Liceu /** **Teatro de la Maestranza (Sevilla)**

ORQUESTRA SIMFÒNICA I COR DEL GRAN TEATRE DEL LICEU

Direcció del Cor	**José Luis Basso**
Assistent de la direcció musical	**Conxita Garcia**
Assistents musicals	**Mark Hastings, Vanessa García,** **Véronique Werklé, Jaume Tribó**
Concertino	**Liviu Morna**
Sobretitulat	**Glòria Nogué** **Anabel Alenda**

COR INFANTIL AMICS DE LA UNIÓ DE GRANOLLERS

Direcció del cor	**Josep Vila i Jover**

English Synopsis

Tosca is a three-act *melodramma* by Giacomo Puccini with a libretto by Giuseppe Giacosa and Luigi Illica after Victorien Sardou's play of the same title (Paris, 1887). At its premiere in 1900 at Rome's Teatro Costanzi, it was coolly received by both reviewers and audience, but soon the tide of opinion turned and it was staged all over Italy and Europe and in America. It reached the Liceu in 1902. *Tosca* is one of Puccini's best loved works, and indeed one of the most popular of all Italian operas.

Events that took place in Rome in 1800 gave rise to the climate of political tension that forms the backcloth to the passionate protagonists' actions, decisively shaping the plot and triggering the fatal denouement. The advance of Napoleon's armies had been greeted by Italian revolutionaries and liberals as a sign of impending freedom amid fierce opposition from the absolutist governments of the Austrian Empire, the Kingdom of Naples and the Papal States. After Rome was occupied by the French in 1798, a republic was proclaimed, but a year later they were driven out by the Neapolitan army and papal authority was restored. In the opera, Angelotti is a former Consul of the Republic who has escaped from detention in the Castel Sant'Angelo. He takes refuge in a private chapel in the church of Sant'Andrea della Valle, where he is assisted by his friend the painter Mario Cavaradossi. Scarpia, Rome's cruel new Chief of Police, comes to the church in search of Angelotti. Soon Cavaradossi's mistress, the great singer Floria Tosca, also arrives. Scarpia arrests Cavaradossi and interrogates him under torture in his apartments at the Palazzo Farnese. Tosca begs Scarpia to spare her lover and, unable to bear the horror of his sufferings, discloses Angelotti's whereabouts. Scarpia promises that, if she gives herself to him, he will save Cavaradossi's life by ordering a mock execution. Tosca, in a frenzy of hatred, stabs Scarpia to death and, on reaching the Castel Sant'Angelo, where Cavaradossi is to be shot, tells him of her pact with Scarpia. However the mock execution turns out to be a real one. Realizing she has been tricked, Tosca avoids arrest by leaping to her death.

The situations and characters are presented to admirable dramatic and musical effect. *Tosca* includes some of the most popular and moving arias in the repertory (such as «Recondita armonia», «Vissi d'arte» and «E lucevan le stelle»). Other features are the recurring motifs and the superb orchestration. Though in the line of Italian Romantic melodrama, it also contains harrowing scenes that prefigure Verismo.

Act I

The former consul of the Roman Republic, Cesare Angelotti, has escaped from the prison of Castel Sant'Angelo and taken refuge in the church of Sant'Andrea della Valle. His friend Mario Cavaradossi, a painter with republican convictions, promises to help him, but the arrival of the latter's mistress, the famous singer Floria Tosca, upsets his plans. When Tosca finally leaves, Cavaradossi takes Angelotti to a safe hiding place. The prisoner's escape has been discovered and Scarpia, the Roman chief of police, follows his tracks as far as Sant'Andrea. Scarpia is obsessed with Tosca and longs to possess her. When she returns he decides to arouse her jealousy in order to locate the painter.

Act II

At the Palazzo Farnese, Scarpia is interrogating Cavaradossi about Angelotti's hiding place. When the painter repeatedly refuses to talk, he decides to torture him. Tosca's arrival enables him to discover the secret: the singer, unable to stand the horror of the torture being perpetrated in the next room, reveals all. Scarpia pursues his relentless strategy: if Tosca submits to his desires, he will save Cavaradossi's life by staging a mock execution and issue a safe conduct so that the lovers can flee. But at the crucial moment Tosca, in a frenzy of hate, murders Scarpia by stabbing him in the chest.

Act III

As Cavaradossi awaits the hour of his execution at the Castel Sant'Angelo, he sings a lyrical and passionate farewell to life. Tosca arrives and tells him of Scarpia's death and the stratagem they agreed upon. But the police chief has deceived Tosca and the firing squad really does shoot Cavaradossi. At the sight of her lover's lifeless body. Tosca realizes the dreadful truth, but when the police enter to arrest her, she eludes them and throws herself from the tower parapet

Teresa Lloret

Tosca

Tosca és un *melodramma* en tres actes de Giacomo Puccini, amb llibret de Giuseppe Giacosa i Luigi Illica, basat en el drama homònim de Victorien Sardou (París, 1887), que s'estrenà a Roma el 1900 al Teatro Costanzi. La crítica i la reacció del públic de l'estrena foren negatives, però aviat esdevingué favorable i s'escampà per Itàlia, Europa –al Liceu s'estrenà el 1902– i Amèrica. Convertida en una de les obres més estimades del repertori puccinià –es podria afirmar que també del repertori italià–, els grans cantants n'han fet versions esdevingudes mítiques, com és el cas de Maria Callas.

Els seus apassionats protagonistes es mouen en un tens ambient polític –que condiciona la trama i porta al desenllaç fatal– que respon a uns fets i a uns moments històrics de la Roma del 1800. Les invasions napoleòniques, rebudes a Itàlia per revolucionaris i liberals com a signe de llibertat, s'enfrontaren amb els autoritaris i absolutistes governs establerts: Imperi austríac, Regne de Nàpols, Estats Pontificis. Les tropes franceses que ocuparen Roma (1798) i proclamaren una República romana foren expulsades un any després per l'exèrcit napolità i el poder papal fou restaurat. En l'òpera, l'excònsol de la República, Angelotti, fugitiu de la presó del Castel Sant'Angelo, s'amaga a la capella familiar de Sant'Andrea della Valle, i és protegit pel seu amic, el pintor Mario Cavaradossi. La presència de la seva amant, la gran cantant Floria Tosca, i les sospites sobre el fugitiu, hi porten el cruel cap de la nova policia romana, Scarpia. Aquest fa detenir i interrogar sota tortura el pintor als seus apartaments del Palazzo Farnese. Tosca demana clemència, però incapaç de resistir l'horror acaba confessant i Scarpia li promet salvar la vida del seu amant amb un afusellament simulat si cedeix als seus desigs sexuals. Tosca, enfollida per l'odi, assassina Scarpia d'una ganivetada. Quan arriba a la torre de Sant'Angelo, on s'ha de produir l'execució, adverteix l'amant de l'estratègia pactada, però l'escamot dispara de debò. Tosca s'adona del cruel engany i quan van a detenir-la es llança al buit.

Situacions i personatges estan presentats amb una eficàcia dramàtica i musical extraordinàries, amb algunes de les àries més populars i vibrants del repertori («Recondita armonia», «Vissi d'arte», «E lucevan le stelle»), juntament amb una sèrie de motius recurrents i una orquestració excel·lent, dins la línia del melodrama romàntic italià, però amb escenes de gran violència característiques del verisme.

Resum argumental

Tosca, *òpera en tres actes de Giacomo Puccini, amb llibret de Luigi Illica i Giuseppe Giacosa basat en el drama homònim de Victorien Sardou (París, 1887), s'estrenà a Roma el 1900. Els seus apassionats protagonistes es mouen en un tens ambient polític –que condiciona la trama i mena al desenllaç fatal– que respon a uns fets i a uns moments històrics de la Roma del 1800. Les invasions napoleòniques havien estat rebudes a Itàlia per revolucionaris i liberals com a signe de llibertat, mentre que els autoritaris governs establerts –l'Imperi austríac, el Regne de Nàpols, els Estats Pontificis– defensaven aferrissadament els principis absolutistes. El 1798 les tropes franceses havien ocupat Roma, abolit el poder temporal dels papes i proclamat una República romana que perdurà poc més d'un any. L'exèrcit napolità de Ferran IV de Borbó expulsà de la ciutat la guarnició francesa, derrocà la República i processà els seus representants alhora que retornava el poder a Pius VII. En l'òpera, la persecució del cap de la nova policia romana, Scarpia, contra l'excònsol Angelotti, porta la desgràcia als protagonistes, el pintor Mario Cavaradossi i la seva amant, la cantant Floria Tosca. Situacions i personatges estan presentats amb una eficàcia dramàtica i musical extraordinàries que han situat* Tosca *com una de les obres més estimades del repertori puccinià.*

Acte I

L'excònsol de la República romana, Cesare Angelotti, ha fugit de la presó del castell Sant'Angelo i s'ha refugiat a l'església de Sant'Andrea della Valle. El seu amic Mario Cavaradossi, pintor de conviccions republicanes, promet ajudar-lo, però l'arribada de la famosa cantant Floria Tosca, amant del pintor, destorba els seus plans. Quan Tosca, finalment, se'n va, Cavaradossi condueix Angelotti a un refugi segur. S'ha descobert la fugida del presoner i Scarpia, cap de la policia romana, arriba a Sant'Andrea seguint-ne el rastre. Torna Tosca, que obsedeix Scarpia –que la vol fer seva–, i aquest decideix despertar-li la gelosia per localitzar el pintor.

L'OBRA COMENÇA AMB L'EVOCACIÓ BRUTAL DEL TEMA D'SCARPIA PER TAL D'ESTABLIR DES DEL PRINCIPI QUE EL CAP DE LA POLICIA ÉS L'AUTÈNTIC EIX AL VOLTANT DEL QUAL GIREN ELS ALTRES PERSONATGES DEL DRAMA: SÓN TRES ACORDS IMPACTANTS QUE DEFINEIXEN EL SEU CARÀCTER IMPLACABLE, PODERÓS I MALÈVOL.

Al matí, a l'interior de l'església de Sant'Andrea della Valle, hi arriba Cesare Angelotti, excònsol de la República romana, vestit de presoner, ferit, angoixat, que ha pogut escapar del castell Sant'Angelo i es refugia a la capella de la seva família seguint les indicacions de la seva germana, la marquesa d'Attavanti. L'ORQUESTRA DESCRIU L'AGITACIÓ D'ANGELOTTI AMB UN ACCENTUAT CROMATISME I UN RITME DE RESPIRACIÓ DIFICULTOSA.

EN UN DRÀSTIC CANVI D'ATMOSFERA MUSICAL QUE IMPOSA UN RITME BUFONESC, GAIREBÉ DE DANSA, entra el sagristà, que resa l'Angelus, i tot seguit el pintor Mario Cavaradossi, que destapa en una bastida lateral el quadre de Maria Magdalena que està pintant. La santa té una semblança evident amb una dama desconeguda –en realitat, la marquesa d'Attavanti– que els darrers dies ha anat a la capella, segons que creu, a resar. La finalitat de la marquesa era, però, com sabrem després, preparar la fugida del seu germà. La contemplació d'aquesta bellesa, d'ulls blaus i abundants cabells daurats, el porta a comparar-la amb la seva amant, la cantant Floria Tosca, bruna i d'ulls negres, EN UNA DE LES ÀRIES MÉS FAMOSES DE L'ÒPERA, «RECONDITA ARMONIA», EN LA QUAL, DE FET, TAMBÉ INTERVÉ EL SAGRISTÀ. L'ÀRIA ES DESENVOLUPA EN UN CLIMA DE CONTEMPLACIÓ SOMIADORA I LÍRICA, AMB UNA LÍNIA DE CANT QUE INSINUA UN ÈXTASI ARTÍSTIC I ALHORA ERÒTIC.

«L'evident fascinació de Puccini per la crueltat i el patiment es pot veure com un fenomen psicològic de força mal gust. Però si tenim en compte l'experiència del segle XX en particular, gaudir de la crueltat i el patiment difícilment es pot considerar una mera mania individual. La crueltat sàdica ha tingut el vistiplau de nombrosos règims polítics moderns, i el feixisme, específicament li va proporcionar una justificació. Puccini anticipa la crueltat i el plaer en la crueltat de caràcter sofisticat i obsessiu, que van ser característiques destacades del feixisme. I això, es pot argumentar, és el que fa de *Tosca* una obra més moderna i profètica del que mai podria haver estat en mans de Verdi»

ANTHONY ARBLASTER
Viva la Llibertà: Politics in Opera

«Mentre Sardou ens oferia referències i al·lusions polítiques i històriques, l'òpera de Puccini és curulla de sadisme: crueltat física i mental avançada al seu temps i al gust de l'època. En aquestes circumstàncies, la seva òpera no és vigoritzada per Cavaradossi (que va perdre la seva personalitat política/ideològica i es va convertir en un altre *signore tenore)* ni per Tosca [...], sinó per l'home davant el qual tremolava Roma sencera; aquell monstre presumptuós que és Scarpia, el malvat comissari i paradigma d'un nou model de buròcrata sense el qual no existiria tensió dramàtica»

EUGEN WEBER
From one Tosca to another

Pàgina 19:
Luigi Illica i Giacomo Puccini (fotografia de Giuseppe Magrini, cap al 1900). Col·lecció privada.

L'escandalitzat sagristà se'n va i Angelotti, que reconeix amb alegria Cavaradossi, vell amic seu, surt de l'amagatall i li demana ajuda per fer front a Scarpia. Hi apareix sobtadament Tosca i el presoner s'amaga novament amb la panera de vitualles del pintor. Segueix una escena d'amor que és, de fet, una escena de seducció: Mario ha decidit salvar Angelotti i necessita desfer-se àviat de la presència de Tosca. PERÒ LA PASSIÓ DE LA CANTANT ACONSEGUEIX DE VÈNCER-LO MOMENTÀNIAMENT. EN EL DECURS DE L'EXTENS DUO, LA CANTANT EVOCA UNA FELICITAT ÍNTIMA I TRANQUIL·LA –«NON LA SOSPIRI LA NOSTRA CASSETA»– NOMÉS TORBADA PER LA GELOSIA DE LA MATEIXA TOSCA, QUE TEM LA INFIDELITAT DEL PINTOR. MARIO LA TRANQUIL·LITZA AMB UN TEMA D'UN LIRISME AMPLI I GENERÓS –«QUAL'OCCHIO AL MONDO»– I L'ESCENA ACABA AMB ELS DOS PERSONATGES CANTANT JUNTS LA SEVA RECONCILIACIÓ.

En restar novament sol, Mario ofereix a Angelotti donar-li asil a la seva vil·la i li indica un refugi segur: una gruta al pou del seu jardí. Surten de la capella mentre el canó de Sant'Angelo dóna l'alarma per la fuga del presoner.

El sagristà porta amb excitació la falsa notícia de la derrota de Napoleó a Marengo –de fet, inicialment la batalla s'havia decantat a favor dels austríacs– i un cert nombre de clergues, alumnes i escolans es concentren a l'església. El cant de satisfacció del sagristà, sobre una bufonesca ària que convida al ball, és tallat abruptament pel tema sec d'Scarpia que ha encetat l'acte. Apareix el cruel baró Scarpia, cap de la policia romana, que envia autoritàriament els presents a assajar el Te Deum

que ha de celebrar la victòria. Li és fàcil, a partir de les explicacions del sagristà, descobrir que Angelotti ha estat refugiat a la capella i que ha tingut la complicitat de Cavaradossi, republicà notori. Scarpia, a més, odia el pintor per les seves relacions amb Tosca, la cantant que l'obsedeix i que vol fer seva, i decideix ordir una trampa a partir del ventall de l'Attavanti, que Angelotti deixà caure en la fugida.

Tosca torna apressadament –perquè ha d'actuar a la nit a les festes de celebració del Palazzo Farnese– i Scarpia («TOSCA? QUE NON MI VEDA») desperta amb habilitat la gelosia de la cantant per la ràpida i inexplicable fugida del pintor i la presència del ventall. Quan surt la cantant, aïrada, Scarpia la fa seguir («TRE SBIRRI, UNA CARROZA») I S'UNEIX AL SOLEMNE TE DEUM QUE CANTEN ELS FIDELS QUE HAN ANAT OMPLINT L'ESGLÉSIA. EL CANT LASCIU DEL CAP DE LA POLICIA, OBSEDIT PER TOSCA, S'INTERCALA –PESANT, BÀRBAR– ENTRE LES NOTES DEL CANT SAGRAT FINS QUE SCARPIA DESPERTA DEL SOMNI EROTICOPOLÍTIC («TOSCA, MI FAI DIMENTICARE IDDIO») I S'UNEIX AL COR. L'ACTE ACABA AMB LA REEXPOSICIÓ DEL BRUTAL TEMA D'SCARPIA DE L'INICI.

Acte II

Al Palazzo Farnese, Scarpia interroga Cavaradossi sobre l'indret on s'amaga Angelotti. Davant les reiterades negatives del pintor, decideix sotmetre'l a tortura. L'arribada de Tosca li permet resoldre la indagació: la cantant, incapaç de resistir l'horror de la tortura que té lloc a la cambra veïna, confessa. L'estratègia d'Scarpia continua implacable: si Tosca cedeix als seus desigs, salvarà la vida de Cavaradossi amb un afusellament simulat i li estendrà un salconduit perquè els amants puguin fugir. Arribat el moment, Tosca, enfollida d'odi, assassina Scarpia d'una ganivetada al pit.

«En escollir *La Tosca* de Sardou, Puccini va escollir una obra amb llargues i gràfiques escenes de veritable sadomasoquisme, incloent-hi la tortura física real del protagonista masculí. [...] Introduir *Tosca* en el seu món no solament va permetre a Puccini torturar el seu heroi amb més intensitat que mai, sinó que també li va permetre canviar l'equilibri del poder entre l'heroi i l'heroïna fins a assolir un desequilibri sense precedents. Cavaradossi es mostra heroic en els actes I i II, però a partir de la seva entrada en l'acte II és, i serà, un presoner lligat i torturat, incapaç de defensar-se ell mateix o de defensar Tosca. Si la parella s'ha de salvar d'Scarpia, és Tosca qui ho ha d'aconseguir, Tosca ha de convertir-se en heroi. I ho fa»

Iris J. Arnesen
The Romantic World of Puccini

«L'acte II és el més brutal de l'òpera, en el qual s'entrellacen les vides de tots els personatges. Els tres personatges principals sovint representen els seus conflictes sobre l'escenari. Les tensions s'acumulen i creixen a través d'interaccions cada vegada més violentes fins que finalment l'òpera s'acosta al seu clímax apassionat, que és el moment en què Cavaradossi elogia la victòria de Napoleó sobre els reialistes. En aquest moment, la seva mort esdevé una cosa segura, com la de Tosca. La tensió dramàtica és sostinguda, i després disminueix. Quan Tosca apunyala Scarpia al final de l'acte II, en l'escena més brutal de l'òpera, la tensió es dissipa immediatament. La mort ocupa el seu lloc»

Ya-Hui Cheng
The Harmonic Representation of the Feminine in Puccini

Al vespre, dins el seu apartament al Palazzo Farnese, residència romana dels Borbó de Nàpols, on hi ha una taula parada per al sopar, Scarpia s'alegra per endavant de la inevitable captura i execució dels dos amics republicans i de la possessió de Tosca, tot expressant amb cinisme i maldat els seus sentiments: «ELLA VERRÀ PER AMOR DEL SUO MARIO...». ELS MONÒLEGS D'SCARPIA EL PRESENTEN COM UN ÉSSER MENYS OBSEDIT PER LA POSSESSIÓ QUE NO PER LA DESTRUCCIÓ DE LA POSSESSIÓ DELS ALTRES.

Arriba l'esbirro Spoletta que, seguint Tosca, ha entrat a la vil·la del pintor, on no ha sabut trobar Angelotti. Porta detingut Cavaradossi. PER LA FINESTRA OBERTA SE SENT TOSCA QUE PREN PART EN LA FESTA QUE DÓNA LA REINA MARIA CAROLINA DE NÀPOLS, HÀBIL SOLUCIÓ TEATRAL PER REFLECTIR L'AMBIENT DE FESTA QUE ES VIU EN SEGON PLA I PER FER QUE LA CONFRONTACIÓ D'SCARPIA I CAVARADOSSI ES PRODUEIXI AMB LA VEU DE TOSCA. Davant les reiterades negatives del pintor a delatar l'amagatall del presoner, Scarpia decideix sotmetre'l a tortura.

Arriba Tosca i es llança als braços de Cavaradossi, que la commina a no confessar res del que sap. SEMPRE HI MANCA UN DELS PERSONATGES DEL TRIANGLE: ENTRA TOSCA I MARXA CAVARADOSSI, TOT I QUE NO DEIXA D'ESTAR PRESENT EN ELS CRITS QUE PROVENEN DE LA CAMBRA DE TORTURA. ABANS ERA TOSCA QUI ERA PRESENT EN L'INTERROGATORI D'SCARPIA I CAVARADOSSI MITJANÇANT LA CANTATA QUE SE SENTIA DES DE LA FINESTRA.

Quan s'emporten Cavaradossi, Scarpia inicia la seva estratègia («ED ORA FRA NOI PARLIAM DA BUONI AMICI...») i intenta que Tosca parli. Però són els terribles ecos de la tortura del seu amant i la cruel descripció que en fa Scarpia el que decideix Tosca a cedir («AHIME! MARIO, CONSENTI CH'IO PARLI...») i que digui finalment: «NEL POZZO... NEL GIAR-

DINO...». Tornen a portar Cavaradossi, desmaiat, que es recupera en veure Tosca («FLORIA! AMORE... SEI TU?»), però que aviat la maleeix en descobrir que ha confessat.

La notícia, portada per Sciarrone, que la batalla de Marengo ha estat en realitat una victòria i no una desfeta de Napoleó, permet una nova i heroica intervenció de Cavaradossi, «VITTORIA, VITTORIA!», QUE SEMBLA UNA *CABALETTA* VENJATIVA CONTRA EL BOTXÍ EN EL MOMENT EN QUÈ ES VEU PERDUT I NO DUBTA A INSULTAR-LO. RESTA CLAR QUE CAVARADOSSI SIGNA LA SEVA SENTÈNCIA DE MORT AMB AQUESTA EXPLOSIÓ HEROICA, que Scarpia talla en fer arrossegar el pintor pels esbirros cap a l'interior per ser menat a Sant'Angelo, on ha de ser executat.

Scarpia no deixa sortir Tosca darrere el seu amant i s'inicia la dramàtica escena final entre la cantant i el baró. Tosca no es deixa enganyar per la fingida amabilitat d'Scarpia –«LA POVERA MIA CENA FU INTERROTTA...», AMB EL MATEIX TEMA MUSICAL DE L'INICI DEL PRIMER INTERROGATORI– i li demana brutalment què vol per alliberar Cavaradosssi («QUANTO? –QUANTO? –IL PREZZO!»). El baró respon amb claredat i cruesa que només salvarà Mario si ella cedeix als seus desigs. ELS CRITS AÏRATS DE LA CANTANT ES BARREGEN AMB ELS TIMBALS DE L'ESCORTA DEL CONDEMNAT QUE RECORDEN A TOSCA LA DISSORT QUE TINDRÀ EL SEU AMANT.

LA TENSIÓ CREIXENT DÓNA PAS A UN OASI DE LIRISME I MELODISME TÍPICAMENT PUCCINIÀ QUE TRENCA –O SUSPÈN– EL *CRESCENDO* DRAMÀTIC. ÉS LA FAMOSA ÀRIA «VISSI D'ARTE», LA SEGONA PART DE LA QUAL ÉS UNA SÚPLICA PLENA D'ANGOIXA.

Scarpia intensifica l'encerclament de Tosca en arribar la notícia que Angelotti, en ser detingut, s'ha donat mort. Tosca, finalment, cedeix a les instàncies d'Scarpia. Aquest li promet una execució simulada, amb fusells descarregats, i li promet lliurar un salconduit perquè els amants puguin fugir d'Itàlia a través de Civitavecchia. Quan Scarpia creu arribat el moment i s'avança per abraçar-la («TOSCA, FINALMENTE MIA»), Tosca, que ha agafat un ganivet de la taula parada mentre el baró escrivia el salconduit, enfollida per l'odi li clava l'arma al pit. Els crits d'auxili d'Scarpia esdevenen inútils i Tosca pot exclamar, orgullosa del seu gest, davant la despulla de l'home tan temut, amb sarcasme: «E AVANTI A LUI TREMAVA TUTTA ROMA!».

Abans de sortir silenciosament, Tosca col·loca dues espelmes, a banda i banda del cadàver, i un crucifix damunt el seu pit.

«El seu erotisme és diferent del d'Scarpia només perquè en aquest personatge domina el component sàdic: no pas pel fet que amagui un símbol diferent ni perquè se situï com el bé contra el mal. Això explica per què la música d'Scarpia posseeix un tèrbol *sex-appeal* que cap "dolent" de l'òpera romàntica no té. [...] En *Tosca* desapareix una escala segura de valors, els suposats bons i el suposat dolent es reflecteixen d'alguna manera recíprocament, i deixen entreveure un fons comú; i mentre els impulsos més afortunats dels primers es veuen travessats per esgarrifances i sospites, els instints feréstecs del segon desencadenen dins nostre una dialèctica inquietant d'atracció i repulsió»

FEDELE D'AMICO
L'albero del bene e del male. Naturalismo e decadentismo in Puccini

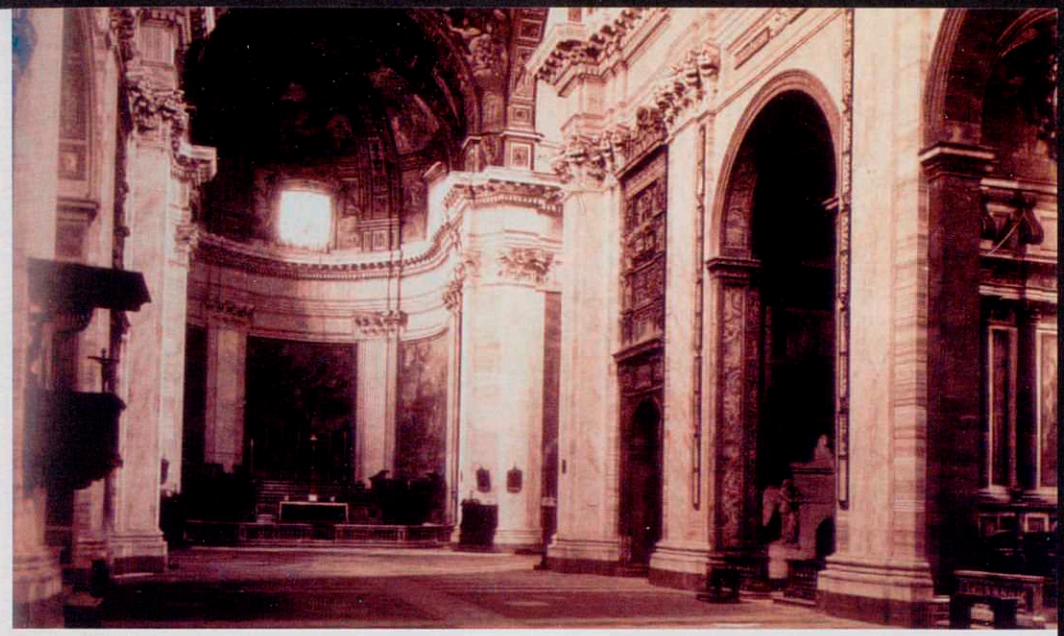

Pàgina següent:
Interior de l'església de Sant'Andrea della Valle a Roma (final del segle XIX).

«Scarpia [...] indica un abisme d'abjecció, de vergonya, i no té cap reticència a manifestar els seus desitjos: excessiu ell també, com Tosca, però excessiu en la seva voluntat de cometre el mal, i al final, [...] potser és precisament ell qui guanya la partida. Tot i que no ha transformat Tosca en una dona de la vida, ha aconseguit convertir-la primer en assassina i després en suïcida»

GIAMPAOLO RUGARLI
La divina Elvira. L'ideale femminile nella vita e nell'opera di Giacomo Puccini

«Com Fedora, la diva Tosca és part *femme fatale* de *fin-de-siècle* i part dona moderna dels noranta, competent i obstinada. No és difícil identificar-la amb la totalitària, exigent i autocomplaent estrella que la representava, molt en la línia de l'actriu, sempre *en scène* i sempre esperant sortir-se amb la seva. Però també (com Fedora) és l'estereotip contemporani de personatge femení: consentida i apassionada, a mercè de l'emoció, torbada per l'amor i la gelosia, realitzada en el victimisme»

EUGEN WEBER
From one Tosca to another

Acte III

Cavaradossi espera al castell Sant'Angelo l'hora de la seva execució i canta un líric i apassionat adéu a la vida. Tosca arriba i l'adverteix de la mort d'Scarpia i de l'estratagema pactat. Però el cap de la policia havia enganyat Tosca i l'escamot de soldats dispara realment contra Cavaradossi. Quan Tosca veu el cos inert de l'estimat i s'adona de la cruel realitat, entren els esbirros per detenir-la, però ella s'avança i es llança al buit des del parapet de la torre.

De matinada, a la terrassa més alta del castell Sant'Angelo, SE SENTEN LES CAMPANES DE LES ESGLÉSIES DE ROMA I EL CANT SUBTIL D'UN PASTORET («IO DE'SOSPIRI»), ACOMPANYAT DE LA FLAUTA. ES TRACTA D'UN PRELUDI DESCRIPTIU –UNA MATINADA ROMANA– EN QUÈ REAPAREIXEN MOLTS TEMES MUSICALS DE L'OBRA.

Mario espera l'hora de l'execució i obté de l'escarceller, a canvi del seu anell, una darrera gràcia: escriure el comiat a «UNA PERSONA CARA». AQUEST COMIAT ES CONVERTEIX EN UN ENTENDRIDOR RECORD DE LA FELICITAT PASSADA I DEL SEU AMOR, EN UNA DE LES ÀRIES MÉS FAMOSES DE TOTA L'ÒPERA ITALIANA, «E LUCEVAN LE STELLE», CONEGUDA TAMBÉ COM «ADÉU A LA VIDA», D'UN LIRISME D'EFICÀCIA INDUBTABLE I QUE FACILITA ELS EFECTES VOCALS –*RUBATOS*, ETC.– QUE ELS TENORS SEMPRE HAN AGRAÏT.

Bernardo Belloto:
Vista del Tíber amb el Castel Sant'Angelo (1769).
Col·lecció privada.

«Tant l'obra teatral com l'òpera localitzen el focus d'atenció en el complex retrat del baró sicilià Vitellio Scarpia, indubtablement el personatge la psicologia del qual està més clarament definida. El realisme de la seva psique té les arrels en la història universal dels règims polítics, en els quals els homes que prenen el poder per a benefici personal mai no han estat, i mai no seran, pocs. Però el seu paper públic no és res més que la cara externa de la seva personalitat; la força motivadora rere les seves accions roman profundament oculta en la seva retorçada psicologia»

MICHELE GIRARDI
Puccini: His International Art

Pàgina 26:
Nadar:
Sarah Bernhardt (Tosca) i Pierre Berton (Scarpia) en l'estrena del drama de Sardou a París, el 1887.

A dalt:
Agapito Franzetti:
Gravat del Castel Sant'Angelo (1700).
Col·lecció Marchesi, Parma.

Pàgina 31:
Eugenio Giraldoni, el primer Scarpia en la producció del Teatro Costanzi de Roma.

Pàgina 32:
Coberta de la primera edició del llibret de *Tosca*.
Col·lecció Marchesi, Parma.

Arriba precipitadament Tosca, que li ensenya el salconduit («AH! FRANCHIGIA A FLORIA TOSCA...») i li explica com va donar mort al seu botxí («IL TUO SANGUE O IL MIO AMORE VOLEA...») davant l'apassionada admiració de Cavaradossi, QUE CANTA A LES MANS NASCUDES PER A LA BELLESA I L'AMOR I QUE HAN HAGUT DE FER UN GEST TAN SANGUINARI: «O DOLCI MANI MANSUETE E PURE...». ÉS EL SEGON GRAN DUO D'AMOR DE L'OBRA, SITUAT, COM EN EL PRIMER ACTE, DESPRÉS DE L'ÀRIA DEL TENOR. Tosca li revela que l'afusellament serà simulat («SENTI, L'ORA E VICINA...») I ELS DOS AMANTS CONTINUEN EL DUO

VIBRANT, PLE D'ESPERANÇA PER LA NOVA VIDA QUE HAN D'EMPRENDRE I PER LA JOIA DEL SEU AMOR («LIBERI! LIBERI!, VIA PEL MAR»).

Però Scarpia ha enganyat Tosca –QUE DÓNA LES DARRERES INSTRUCCIONS DE SIMULACIÓ AL PINTOR SOBRE UN MOTIU MUSICAL D'UNA INQUIETANT MONOTONIA, QUE RECORDA UNA MARXA FÚNEBRE– i l'escamot de soldats dispara realment contra Cavaradossi, que cau mort al terra. L'excitació de Tosca («LA! MUORI! ECCO UN ARTISTA!», «O MARIO, NON TI MUOVERE...») dóna pas a la desesperació més gran quan comprèn la terrible realitat.

Entren els esbirros d'Scarpia, que han descobert el seu cos apunyalat, i van a detenir Tosca. Enfollida pel dolor, es llança des del parapet de la torre al buit MENTRE INVOCA LA JUSTÍCIA DIVINA («O SCARPIA, AVANTI A DIO») I L'ORQUESTRA REPRÈN EL TEMA DE LA DARRERA ÀRIA DE CAVARADOSSI.

TERESA LLORET

«La unitat d'acció és la base de la trama, sota la direcció d'una rígida lògica: cada premissa té una conseqüència, i no hi ha desviacions de la trajectòria dels esdeveniments, des de la fugida d'Angelotti al suïcidi de Tosca. Aquesta base narrativa requeria una tècnica musical diferent de les dues òperes anteriors de Puccini, en les quals el lirisme era molt més important. La paleta harmònica en *Tosca* és més dissonant; l'orquestració, el *tempo* i la dinàmica sovint són portats a l'extrem, carregats amb una tensió expressiva insuportable al llarg d'una trama que, en poc més d'hora i mitja, inclou una fugida, tortura, notícies d'un suïcidi, un intent d'agressió sexual que acaba amb l'assassinat de l'atacant, una execució i el suïcidi de l'heroïna»

MICHELE GIRARDI
Puccini:
His International Art

«*Tosca* és un dels estudis més agosarats de la caracterització feminista en el repertori operístic, una fita per a l'escena lírica tan revolucionària com *Casa de nines* d'Ibsen ho va ser per al teatre parlat»

GEOFFREY EDWARDS – RYAN EDWARDS
Verdi and Puccini Heroines

Tosca, sadisme i violència de gènere

Poques òperes clàssiques resulten tan actuals com la popular Tosca: *personatges al límit que utilitzen la força per imposar el seu criteri, passions que porten a la tortura i l'assassinat... Un* thriller *amb tots els ets i uts envoltat de les atmosferes teatrals creades pel geni irrepetible de Giacomo Puccini.*

Pàgina següent:
Boissonnas & Taponier:
Giacomo Puccini
(cap al 1895, París).

Questo è il bacio di Tosca!» («Aquest és el petó de Tosca!»), crida histèrica la diva mentre clava un punyal al pit del sinistre baró Scarpia després de viure moments carregats de violència de gènere, tortures diverses i d'una barreja exacta de passió desbocada, sexe gairebé explícit i fàstic, molt de fàstic. Amb aquesta acció extrema, Floria Tosca, cantant i actriu romana cèlebre, es transforma de víctima en assassina. Tot ho fa, evidentment, per amor. Una història i uns personatges que podrien formar part de qualsevol pel·lícula, novel·la o obra de teatre actuals, amb tots els ingredients bàsics d'un *thriller.* El còctel explosiu, però, adopta matisos d'obra d'art en l'òpera *Tosca* (1900) de Giacomo Puccini (1858-1924) gràcies a una partitura que és del tot tensió teatral. La seva música és tot drama, tot teatre, fidel reflex de l'acció i dels sentiments dels personatges. Convertida en una de les favorites del públic des de l'època de l'estrena, malgrat les crítiques que sempre han intentat entelar-ne la mestria (ha arribat a ser qualificada com a «música de bar»), l'obra amb llibret de Luigi Illica (1857-1919) i Giuseppe Giacosa (1847-1906) ha aconseguit sobreviure amb una salut esplèndida durant més d'un segle: en qualsevol punt del globus programar aquest títol és un èxit segur, el públic s'ho passa genial i els intèrprets poden donar el millor de si mateixos gràcies a uns personatges fascinants i a unes àries que han entrat en els grans *hits* de l'òpera de tots els temps, com el «Vissi d'arte» o «E lucevan le stelle», l'emotiu «adéu a la vida» del pintor Mario Cavaradossi, l'amant políticament compromès de la protagonista.

L'òpera de Puccini beu directament de la seva gènesi: el teatre. S'inspira en l'obra teatral *La Tosca* de Victorien Sardou (1831-1908), estrenada a París el 1887 i escrita especialment per a la llegendària actriu Sarah Bernhardt (1844-1923), amb la qual va recórrer mig món i que va significar el començament de la seva decadència, ja que al final d'una representació d'aquest títol, en llançar-se al buit per suïcidar-se tal com determina el

«La primera entrada de l'acte I de *Tosca* constitueix una mostra exemplar de com la música en l'òpera de Puccini pot actuar d'una manera que s'assembla molt a la funció de la càmera al cinema clàssic de Hollywood»
PETER FRANKLIN
Seeing Through Music

«Puccini, un home de teatre, posseeix en el grau més alt el privilegi d'establir espontàniament un corrent magnètic entre la sala i l'escenari, i la intensitat de la seva "participació" en l'acció li assegura de manera immediata autenticitat i profunditat»
ANDRÉ GAUTHIER
Puccini

llibret, es va destrossar un genoll que tota la vida l'havia molestat, i arran d'aquest accident anys més tard es va veure obligada a l'amputació de la cama.

Drama perfecte

«A la gent, i fins i tot a la gent seriosa, li agrada Puccini, però no professa lleialtat al compositor com ho fa amb Wagner o Mahler o Richard Strauss. Quan els homes de mèrit confessen que els agrada la seva música, sempre ho fan amb certa vergonya, de la mateixa manera que poden ser lectors fervents d'Eugène Sue o Conan Doyle sense que els agradi gaire admetre-ho»
RICHARD SPECHT
Giacomo Puccini. Das Leben, der Mensch, das Werk

L'obra de Sardou tenia tots els elements que esperonaven la inspiració a Puccini: una heroïna de gran personalitat, capaç de tot per amor com a protagonista principal (com es pot copsar en la gran majoria dels seus drames, el compositor tenia fixació per l'element femení: queda com a testimoni el perfil psicològic de cadascuna de les seves dives, sempre font energètica de la trama, com s'esdevé en *Madama Butterfly,* 1904; *Manon Lescaut,* 1893; *La fanciulla del West,* 1910; *Suor Angelica,* 1918; *Turandot,* 1926, i, naturalment, *Tosca),* un heroi idealitzat que és traït o que traeix, un dolent dolentíssim i un ambient completament recognoscible, en aquest cas la ciutat de Roma i alguns dels edificis més emblemàtics. Aquesta òpera, com a gran part de l'obra pucciniana, s'inscriu dins el moviment verista, que al segle XIX salta de la literatura al teatre i al melodrama musical: es tracta de drames que colpegen personatges normals, propers, quotidians, lluny dels reis i dels déus que donaven vida a les òperes barroques, clàssiques i romàntiques; tots molt ben descrits i perfilats psicològicament des de coordenades també molt identificables, com és el cas de *Tosca:* la història s'emmarca cent anys abans de l'estrena, el juny de 1800, coincidint amb la victòria de Napoleó –que surt esmen al llibret– sobre Àustria (a la batalla de Marengo). Aquest verisme, Puccini el transcriu en la seva fascinant partitura utilitzant uns recursos que coneix molt íntimament, unint la gran tradició melòdica de la lírica italiana, bevent del sentit teatral i d'atmosfera de l'escola francesa de Jules Massenet (1842-1912) i treballant al seu aire el concepte del leitmotiv wagnerià, identificant amb

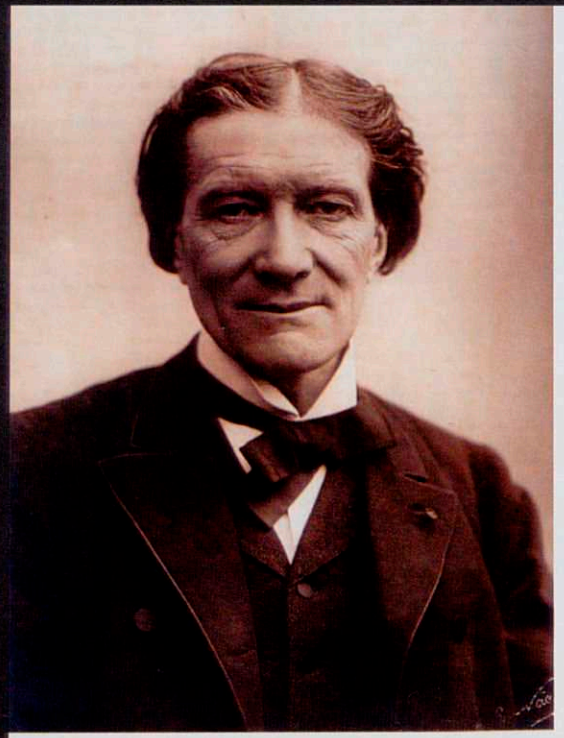

cada personatge una línia melòdica que gairebé sempre en precedeix l'aparició en escena o si és esmentat al text. En *Tosca* això passa una vegada i una altra, i fins i tot va més lluny: quan al final Floria se suïcida llançant-se des de dalt del Castel Sant'Angelo, l'acompanya el motiu del seu estimat Mario, no el seu propi. En tot cas, això d'adscriure Puccini de manera inflexible al moviment verista és sempre controvertit, ja que, igual que Richard Strauss (1864-1949), el compositor italià va desenvolupar el seu art de manera individual, autònoma, apostant per un llenguatge propi relacionat amb les avantguardes en general, però allunyant-se de qualsevol moviment associatiu.

«La força de Puccini radica en la manera veritablement impressionant amb què és capaç d'intensificar i subratllar en l'acció els moments més dramàtics. Aleshores, la seva música presenta una estranya seguretat, vivacitat i agudesa; especialment en els passatges de premonició tràgica, d'excitació creixent, resulta apassionant i intensa fins a un punt considerablement irresistible. Sovint, en aquests moments, té una qualitat electritzant de vigor, una curiosa força nerviosa. Aquest és el seu mèrit principal: la seva sòbria, àgil, compacta i acurada execució orquestral immensament enèrgica d'aquests fragments de l'obra dramàtica»

LAWRENCE GILMAN
Aspects of Modern Opera

Emoció a flor de pell

En totes les partitures pucciniane de maduresa es tradueixen brillantment les emocions i els sentiments dels personatges que descriuen. Es tracta d'una música fàcil, que va directa al cor sense deixar d'il·lustrar ni un sol moment allò que indica el llibret, des d'una albada (com és el cas

Retrat de Victorien Sardou, autor del drama *La Tosca*.

«Puccini posseeix una habilitat gairebé sense precedents per a un tipus de comentari orquestral que és contundent i alhora concís. No malgasta paraules, no fa gestos superflus: és magistralment directe, eloqüent, àgil, compacte»

LAWRENCE GILMAN
Aspects of Modern Opera

Pàgina següent:
Giacomo Puccini el 1902. Fotografia de Giuseppe Magrini. Col·lecció privada.

en *Tosca*) fins a diverses ambientacions exòtiques (com Puccini aconsegueix, per exemple, en *Butterfly* o *Turandot,* òperes ambientades respectivament a la Xina i el Japó, en què introdueix fórmules i solucions pròpies de la música oriental). La textura complexa que dibuixa l'orquestració fantàstica del compositor italià aconsegueix posar aquestes emocions a flor de pell, i no només en els duos d'amor, sinó també en els moments més foscos i tràgics, més solemnes i grandiosos: l'entrada d'Scarpia en escena cap al final del primer acte només és igualada per la primera aparició del sinistre Darth Vader en *Star Wars.*

Com feia el ja esmentat Richard Strauss, les melodies teatrals puccinianes s'emmarquen en un riquíssim teixit ambientador, una mena de música ambiental que no cessa i que dóna sentit als sentiments dels personatges, els quals, de vegades, deixen el cant per impactar el públic amb un parell de frases declamades, com la que obre aquestes línies, solució que en *Tosca* es repeteix en diverses ocasions a tall d'un efectisme intel·ligent que impressiona tant com sedueix i pel qual opten moltes intèrprets: «Tu non l'avrai stasera. Giuro!», torna a exclamar la gelosíssima protagonista quan Scarpia li fa creure que el seu estimat l'enganya amb una altra. Perquè si per a Puccini era importantíssim el pes específic de la melodia i de l'orquestració, també ho era el llibret i la manera de ser dels seus personatges. En *Tosca,* en qualsevol cas, el perfil acerat dels protagonistes no és només obra de Puccini, Illica i Giacosa, sinó també del geni il·luminat de Sardou, ja que va ser ell qui va dibuixar amb traç ferm uns personatges que avui, entrat el segle XXI, continuen plenament vigents. Moltes escenes de *Tosca* fan posar vermell pel to a què arriben: Scarpia es transforma en un magnífic exemple de sàdic, ja que fins i tot confessa que la seva principal font de plaer radica precisament en la repulsió que desperta en el personatge de Tosca quan la violenta sexualment...

«Estic pensant en *Tosca!* Us imploro que feu tot el necessari per aconseguir el permís de Sardou abans d'abandonar la idea; això m'afligiria terriblement, perquè puc veure que *Tosca* és justament l'òpera adequada per a mi: una òpera sense proporcions excessives, ni d'espectacle decoratiu, ni de les que provoquen els excessos musicals habituals»

GIACOMO PUCCINI
Carta a Giulio Ricordi (7 de maig de 1889)

Plagi

Sardou hauria construït la seva *Tosca* a imatge i semblança de *Nadjezda* (1884), de l'actor i dramaturg Maurici Barrymore (1849-1905), creat per a la cèlebre actriu polonesa Helena Modjeska (1840-1909), obra que la Bernhardt va veure a Londres i en va quedar «terriblement impressionada», com va comentar a l'autor, que li va enviar una còpia del text en francès amb la il·lusió que la gran estrella de l'escena internacional s'interessés en el personatge i es decidís d'incorporar-lo. Però Sarah Bernhardt mai no va fer de Nadjezda; el seu fidel Sardou li escriví *La Tosca,* inspirat de ben segur en el drama de Barrymore, bo i creant aquest personatge universal que tanta fama els va suposar, tant a ell com a dramaturg i a ella com a actriu. Les coincidències entre les dues obres són moltes, massa, tantes que el tema va acabar als tribunals amb acusacions de plagi, sentència que finalment es va decantar a favor de Sardou. Anècdota a part, el cas és que quan Puccini va veure *La Tosca* en escena, es va entusiasmar amb el drama i els personatges, però llavors Sardou no va voler vendre'n els drets a un compositor pràcticament desconegut en aquells moments. Per això el projecte va trigar gairebé una dècada a concretar-se.

L'òpera es va estrenar al Teatro Costanzi de Roma el 14 de gener de 1900 després que el llibret es passés anys al calaix de Luigi Illica, que va adaptar l'obra de Sardou per encàrrec de la casa Ricordi després que el dramaturg francès finalment cedís que li compressin els drets per transformar el drama en òpera, amb la promesa de l'editor, però, que la posaria en música un compositor apte i prou important. Una vegada havia recollit els primers triomfs operístics, Puccini va esdevenir el candidat idoni, però quan Illica ja tenia a punt l'adaptació, el compositor estava concentrat primer en *Manon Lescaut* i després en *La Bohème.* En aquest periple el llibret va passar fins i tot per les mans de Giuseppe Verdi (1813-1901), el qual va lloar el treball del poeta. L'òpera finalment va prendre forma amb les idees musicals de Puccini i des de la seva estrena es va convertir en un triomf esclatant de públic, abonat pels anteriorment aconseguits pel compositor; aquella nit de gener de 1900 al Costanzi es va haver de repetir l'ària dels dos solistes i l'autor va ser victorejat; en pocs anys l'òpera fou estrenada als principals temples operístics d'Europa i d'Amèrica.

El nus argumental és ben conegut pels liceistes: no en va el Gran Teatre del Liceu ha gaudit en les innombrables reposicions del títol (unes 150 des de l'estrena, el 1902) d'alguns dels intèrprets més importants de tots els temps en els personatges principals, des de Renata Tebaldi a Eva Marton, però sense oblidar tres estrelles locals que han establert càtedra com a Floria, Mario Cavaradossi i el baró Vitellio Scarpia: respectivament, Montserrat Caballé, Josep Carreras i Joan Pons. A més dels esmentats, el Liceu ha vist desfilar pel seu escenari en aquests papers cantants llegendaris com ara Maria Caniglia, Gianni Poggi, Giuseppe Taddei, Giangiacomo Guelfi, Franco Corelli, Piero Cappuccilli, Regine Crespin, Carlo Cossuta, Bernabé Martí, Gilda Cruz-Romo, Virginia Zeani, Jaume Aragall, Ingvar Vixell, Natalia Troitskaia, Daniela Dessì o Plácido Domingo.

Avui, 113 anys després de la seva estrena, *Tosca* està entronitzada com una de les òperes més representades del repertori internacional. Tal com s'apunta a la revista especialitzada «Ópera Actual», és la cinquena més programada arreu del món de la temporada 2008-09 a la 2012-13, per darrere de *La Traviata* (Verdi), *Carmen* (Bizet), *La Bohème* (Puccini) i *Die Zauberflöte* (Mozart).

PABLO MELÉNDEZ-HADDAD

«És en *Tosca* que hauria de ser estudiat. En cap altra obra es mostra tan sincer, directe, mordaç, contundent. I és en *Tosca,* també, que la seva vena melòdica, que generalment és àmplia i abundant en lloc de fina i profunda, ofereix alguna mostra de la bellesa autèntica i individual que és la seva, molt inusual, possessió ocasional»
LAWRENCE GILMAN
Aspects of Modern Opera

«Aquest drama musical, madurat al sol del sud, conté les característiques d'una obra que s'enfronta a la realitat no com un naturalisme cras, sinó com a impuls vital i realista. Podia ser qualificada de l'últim esforç d'una espècie extingida, d'una víctima de sang. El que segueix, malgrat l'empremta de Puccini, és d'un gust decadent»
ERNST KRAUSE
Puccini

«Puccini no és només important en la història de l'òpera, sinó que representa un punt de vista net i precís en la història de la poètica del teatre musical, perquè existeix una concepció específicament pucciniana de l'òpera, encara que es tracti d'una concepció restringida. [...] És un mestre insuperable en el nivell que li resulta propi, aquell en què la passió eròtica, la sensualitat, la tendresa, el *pathos* i la desesperació es troben i es fonen»
MOSCO GARNER
Giacomo Puccini

Pàgina següent:
Caricatura de Puccini d'Arum al Rascid (Umberto Brunelleschi) publicada a la revista satírica «L'Assiette au Beurre» (1900).
Col·lecció Marchesi, Parma.

«Tosca es llança al buit, i l'orquestra crida les primeres paraules que li passen pel cap, "E lucevan le stelle". [...] Tosca no parla d'amor, "E lucevan le stelle" parla només d'autocompassió. La mateixa Tosca no l'ha sentit mai, i la continuïtat musical és decadent i arbitrària. Un cop més, aquest fragorós i petit epíleg està destinat al públic, no pas al drama»

JOSEPH KERMAN
Opera as Drama

A propòsit de la posada en escena de *Tosca*

Els llibretistes de *Tosca,* Illica i Giacosa, van treballar a partir de *La Tosca* (1887) de Victorien Sardou i, en el seu procés d'adaptació de l'original francès en cinc actes al llibret final de l'òpera, en italià i només tres actes, van haver de passar per alt tot un seguit de detalls i d'informació en pro de la concentració dramàtica i temporal que Puccini necessitava per al seu discurs musical.

L'acció, amb una sola línia principal, es desenvolupa al llarg de la jornada del 17 de juny de 1800 en tres indrets de la ciutat de Roma. Respecte de l'original de Sardou, sembla que els llibretistes (i el mateix Puccini!) van voler fer un exercici formal per acostar-se a les tres unitats clàssiques del teatre: acció, temps i lloc. Aquestes tres regles, provinents dels segles anteriors, tenien com a finalitat primordial la concentració de tota l'atenció de l'espectador sobre el contingut de l'obra (el discurs) i no sobre la seva forma, atès que aquesta forma sempre presentava uns trets comuns que mai no destorbaven l'espectador. Així doncs, l'argument de *Tosca* no depassa els límits temporals d'un dia (unitat de temps), ni conté cap línia d'acció secundària més enllà dels seus protagonistes (unitat d'acció), i si bé passa a tres llocs diferents, tots tres pertanyen a la ciutat de Roma, com a espai simbòlic i continent (unitat d'espai).

La nostra posada en escena de *Tosca* vol acostar posicions entre rigor i risc. Rigor pel que fa als continguts, per no desfigurar la idea que planteja Giacomo Puccini, i per tal que s'entengui la trama i els seus personatges. I risc, en la seva forma i continent estètic, per tal d'acostar aquest títol a l'espectador d'avui.

Com si fos un prisma triangular, *Tosca* té tres actes (plantejament, nus i desenllaç), succeeix a tres

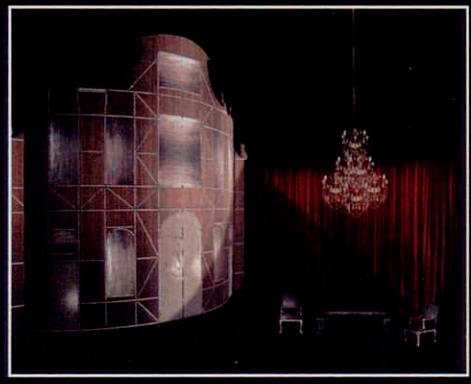

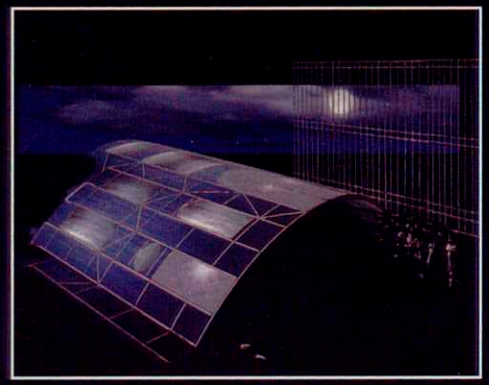

indrets de Roma (Sant'Andrea della Valle, Palazzo Farnese i Castel Sant'Angelo), ens mostra les relacions entre tres personatges (Tosca, Cavaradossi i Scarpia) i ens ha de parlar, necessàriament, de tres moments històrics: principis del segle XIX, època de l'acció original; principi del segle XX, moment en el qual Puccini va posar música a l'obra de Sardou, i l'actualitat: el present frenètic des del qual els espectadors d'avui mirarem i escoltarem aquesta història per mitjà dels seus protagonistes.

Tosca ens proposa un viatge cap a l'interior de la psicologia

humana, de bracet d'uns personatges meravellosament contradictoris, com Tosca, que pot arribar a assassinar Scarpia i, alhora, ser incapaç de guardar un secret. Una petita contradicció que queda reflectida ja des del començament al seu propi nom: Floria Tosca.

L'accent de la nostra posada en escena estarà posat sobre la dimensió humana d'aquestes contradiccions. La nostra tasca fonamental serà la de defensar Tosca, Cavaradossi i, en la mesura que ens sigui possible, defensar també Scarpia, un cap de la policia amb un caràcter atroç i punitiu, però amb una

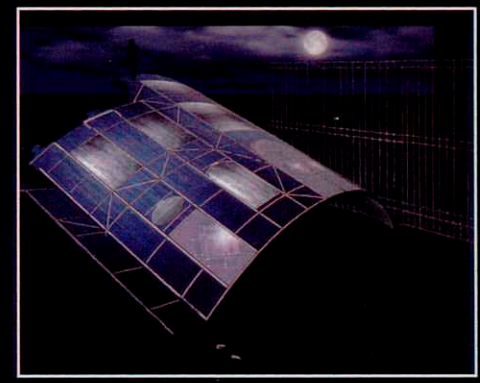

feblesa: la seva atracció cap a la protagonista: «Tosca, mi fai dimenticare Iddio!».

Amb una proposta escenogràfica basada en un retaule d'església, propi de l'època barroca i de la ciutat que proposa la peça teatral, evolucionarem des del tractament realista del primer acte, passant pel to simbòlic del segon acte (quan veurem la part amagada del poder i la repressió), per arribar fins a un tractament metafòric del tercer acte, un final sense sortida que desembocarà inevitablement (i per força!) en la mort, com si fos una maledicció: «Questo è il bacio di Tosca...!».

Aquesta evolució de la història i dels seus personatges també serà l'evolució de la posada en escena, de les seves imatges i ambients, de manera que uns personatges que van existir fa dos-cents anys s'adrecin directament a nosaltres amb un discurs i uns conflictes plens d'actualitat i de vigor. Al cap i a la fi, la *Tosca* de Puccini també ens parla d'un poder autoritari i dels seus mètodes lamentables que es fixa en una parella d'artistes (una cantant d'òpera i un pintor afrancesat) per trobar-hi les víctimes que donen sentit a una raó de ser i al seu *modus operandi:* «Avanti a lui tremava tutta Roma!».

PACO AZORÍN

Biografies

Paolo Carignani (Direcció musical)

Nascut a Milà, es va graduar al Conservatori Giuseppe Verdi de la seva ciutat en composició, orgue i piano. Estudià direcció amb el mestre Alceo Galliera. Ha dirigit en la majoria de teatres d'òpera italians, a més de l'Staatsoper de Viena, Berlín i Munic, Deutsche Oper de Berlín, Metropolitan de Nova York, Concertgebouw d'Amsterdam, Covent Garden de Londres, La Bastille de París, Oslo, Brussel·les, Zuric, Tòquio i els festivals de Glyndebourne, Schleswig-Holstein, Rheingau, Spoleto i Rossini Opera Festival de Pesaro, entre molts d'altres. Ha estat director musical de l'Òpera i de la Museumorchestra de Frankfurt. Recentment ha dirigit *Rigoletto* a l'Opéra National du Rhin d'Estrasburg.

Debutà al Liceu amb *Macbeth* (1996-97). Hi ha tornat amb el «Concert María Bayo», *La damnation de Faust* i *L'elisir d'amore* (1997-98), «Concert Neil Schicoff» (1998-99) i *Simon Boccanegra* (2008-09).

Paco Azorín (Direcció d'escena i escenografia)

Foto: davidruanofotografia

Estudià escenografia i direcció a l'Institut del Teatre de Barcelona. Ha creat més de cent cinquanta escenografies per a teatre, dansa, òpera i musical, amb Lluís Pasqual, Carme Portaceli, Mario Gas i Víctor Ullate. El 2003 creà i dirigí el Festival Shakespeare, en què participà a l'estrena absoluta de *Le jour des meurtres dans l'histoire d'Hamlet* de Bernard-Marie Koltès. Ha dirigit òperes i sarsueles a Madrid i Barcelona. Estrenà l'òpera documental *Amb els peus a la lluna*, amb música original d'Antoni Parera (coproducció del Liceu, Teatro Real de Madrid, La Maestranza de Sevilla i ABAO de Bilbao). Recentment ha dirgit *Julio César*, protagonitzada per Mario Gas. Ha estat guardonat amb els premis Serra d'Or i Butaca (2004), de la Generalitat Valenciana (2005 i 2008), Públics de Tarragona (2005), ADE i Butaca (2009) i Premios Ceres (2013).

Debutà al Liceu amb *Le nozze di Figaro* la temporada 2008-09 i hi va tornar amb el mateix títol la temporada 2011-12.

Institut del Teatre Exposicions

La llegenda de la ciutat invisible de Kitej

i el Liceu embogí!

Figurins de vestuari, esbossos d'escenografia i fotografies d'escena del gran èxit de 1926 al Liceu, la primera representació fora de Rússia de la magnífica òpera de Rimski-Korsakov.

Visitable al Balcó Foyer des del 8 de març fins al 18 de maig de 2014.

Gran Teatre del Liceu · Mae Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques · Diputació Barcelona | Institut del Teatre · Mancomunitat de Catalunya

Isidre Prunés (Vestuari)

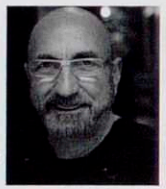

Fotografia: Albert Alcántara

Estudià art dramàtic, especialitat d'escenografia, a l'Institut del Teatre de Barcelona. Fins al 1995 formà equip amb Montse Amenós. Ha treballat com a escenògraf i figurinista per a teatre, òpera i cinema. Ha col·laborat amb Lluís Pasqual en *Hamlet*, *La tempestad*, *Chateau Margaux-La viejecita* (Teatro Arriaga de Bilbao), *Le prissionner* (Opéra National de París), *La casa de Bernarda Alba* (TNC) i *Suor Angelica* (Teatro Real de Madrid); amb Dagoll Dagom en *Mar i cel*, Àngel Alonso en *Maria Rosa*, Vicente Pradal en *Romancero gitano*, Ferran Madico en *Terra baixa* i en la III i la V Gala dels Premis Max amb Carles Alberola i Joan Lluís Bozzo, entre d'altres. En cinema ha participat en *La miraculosa vida del pare Vicens*, *Daniya*, *Faust* i *El niño de la luna*, títol pel qual va rebre un Goya al millor figurinista. Ha estat premiat amb un Max per *Els pirates* i *Mar i cel*.

Debutà al Liceu amb *Rigoletto* la temporada 1994-95.

Pascal Mérat (Il·luminació)

Ha estat il·luminador i supervisor tècnic de la companyia Théâtre du Silence i ha treballat amb Peter Brook (*La tragédie de Carmen* i *Mahabharata*), Klaus Michael Grüber, Gilbert Deflo i Irina Brook. Col·labora habitualment amb Lluís Pasqual des del 1980 (*Le balcon* i *Le chevalier d'Olmedo*, entre d'altres) i a escenaris de París, Festival d'Avinyó, La Scala de Milà i les òperes d'Amsterdam, Bolonya, Torí, Madrid i Catània. Ha participat en *Un trait de l'esprit* amb J. Moreau, *Déjeuner chez Wittgenstein* amb H. P. Klaus, *Le concours* de Béjart a l'Opéra de París i *Il viaggio a Reims* i *L'amor de les tres taronges* amb A. Maratrat (Sant Petersburg); *Don Giovanni* i *L'ombre de Gutenberg* amb Y. Oïda; *Medea* i *La Traviata* amb H. de Ana; *La forza del destino*, *L'elisir d'amore* i *Don Giovanni* amb Maestrani, i *Manon Lescaut*, *Il prigioniero* i *Suor Angelica* amb Pasqual.

Debuta al Gran Teatre del Liceu.

José Luis Basso (Direcció del Cor)

D'origen italoargentí, va entrar de molt jove com a director del Cor del Teatro Argentino de La Plata, fins que el 1989 es va fer càrrec del Cor del Teatro Colón de Buenos Aires. Del 1994 al 2004 va col·laborar al Liceu amb els mestres Romano Gandolfi i Vittorio Sicuri. Posteriorment va assumir la direcció del Cor del Teatro San Carlo de Nàpols. Del 1996 al 2004 fou mestre del Coro del Maggio Musicale Fiorentino. Col·labora habitualment amb Mehta, Sinopoli, Abbado, Muti, Pretre, Ozawa, Sawallisch, Giulini, Chung, Schreier, De Burgos, Bychkov, Pappano, Oren i Gergiev. Va participar en la inauguració de l'Òpera de Xangai i en diverses produccions al Teatre Mariinski de Sant Petersburg. Ha dirigit les orquestres del Gran Teatre del Liceu i dels teatres Maggio Musicale Fiorentino, Colón de Buenos Aires i San Carlo, entre d'altres, en concerts simfònics i de música de cambra. Des del 2004 és director del Cor del Gran Teatre del Liceu.

Josep Vila Jover (Direcció del Cor Infantil Amics de la Unió de Granollers)

Nascut a Granollers, estudià al Conservatori de la seva ciutat. Va treballar la direcció coral amb els mestres Enric Ribó, Manuel Cabero, Conxita Garcia i Christian Grube. És director del Cor de Cambra de Granollers i del Cor Infantil Amics de la Unió de Granollers, amb els quals ha obtingut diferents premis de cant coral i ha participat en festivals internacionals. Recentment ha dirigit en *Dancing Day* de Rutter, *Ceremony of Carols* de Britten, *El bestiolari* de Guinovart i la *Música vocal* de Ruera, òperes en format butxaca com *Brundibar a Therezin*, espectacles com *Després del jazz* o *V-E-U-S!* i concerts com el *Magnificat* de Rutter amb el Cor de Cambra de Granollers. També ha estat professor de direcció vocal del Secretariat de Corals Infantils de Catalunya.

Debutà al Liceu la temporada 2009-10 amb *Der Rosenkavalier*. Hi ha tornat amb *Cavalleria rusticana* / *Pagliacci* (2010-11).

Sondra Radvanovsky (Floria Tosca)

Foto: Pavel Antonov

Nascuda als afores de Chicago, inicià la seva formació al Metropolitan de Nova York, on també començà la seva carrera professional interpretant l'Antonia de *Les contes d'Hoffmann*. A més, ha cantat als escenaris de més prestigi del món, com el Covent Garden de Londres, Opéra de París, La Scala de Milà, Staatsoper de Viena, Chicago i San Francisco, entre d'altres. Debutà en el rol titular de *Tosca* al Metropolitan, paper que cantà poc després a La Scala de Milà. També ha debutat en el rol titular d'*Aida* amb la Canadian Opera Company, ha tornat al Metropolitan amb *Il trovatore* i *La fanciulla del West* i a Chicago amb el rol d'Amelia d'*Un ballo in maschera* i el rol titular d'*Aida*. Recentment ha cantat el rol titular de *Norma* (Oviedo), ha tornat a cantar el mateix rol i Tosca (Met) i Amelia (Staatsoper de Viena).

Debutà al Liceu la temporada 2011-12 amb *Aida*.

Martina Serafin (Floria Tosca)

Nascuda a Viena, ha actuat als principals teatres del món. Ha cantat els rols titulars de *Tosca* (Roma, Florència, Covent Garden de Londres, La Scala de Milà, Verona, París, Viena, Berlín, Salern i Taormina), *Manon Lescaut* (Venècia i Torre del Lago) i *Turandot* (Torre del Lago, Roma, Zuric i Bari). Ha interpretat els rols de Sieglinde (Viena, París, Berlín, Amsterdam, Tòquio i Zuric), Elsa (Palerm, Dresden i Bolonya) i Elisabeth de *Tannhäuser* (Roma i Amsterdam). És reconeguda per la seva interpretació de la Mariscala de *Der Rosenkavalier* (Viena, San Francisco, Mònaco, Amsterdam i Tolosa de Llenguadoc). El 2013 va interpretar *Tosca* (Viena, Londres i Roma), Maddalena d'*Andrea Chénier* (Viena), Sieglinde (Met de Nova York, París i Viena), *Der Rosenkavalier* (Met) i Elisabetta (La Scala).

Debutà al Liceu la temporada 2002-03 amb *Pikovaia Dama*. Hi ha tornat amb *Der Rosenkavalier* (2009-10).

Fiorenza Cedolins (Floria Tosca)

Fotografia: Cristiano Zane

Debutà el 1993 interpretant el rol de Santuzza de *Cavalleria rusticana* al Teatro Carlo Felice de Gènova. Ha actuat als grans teatres d'arreu del món, com La Scala de Milà, Metropolitan de Nova York, Covent Garden de Londres, La Bastille de París, Teatro Real de Madrid, Frankfurt, Munic, Viena, Niça, Verona, Salzburg i Tòquio, entre altres escenaris. Ha col·laborat amb directors d'orquestra com Daniel Oren, Zubin Mehta, Lorin Maazel, Daniele Gatti i Riccardo Chailly. El seu repertori comprèn, entre altres òperes, *Norma, Poliuto, Lucrezia Borgia, Adriana Lecouvreur, Aida, Il trovatore, Don Carlo, Madama Butterfly, Tosca, Manon Lescaut, Simon Boccanegra, Luisa Miller, I masnadieri, Le villi, Andrea Chénier* i el *Requiem* de Verdi.

Debutà al Liceu amb *Madama Butterfly* (2005-06). Hi ha tornat amb *Norma* (2006-07), *Il trovatore* (2009-10), *Falstaff* (2010-11) i *La Bohème* (2011-12).

Riccardo Massi (Mario Cavaradossi)

Fotografia: Salvo Sportato

Nascut a Itàlia, estudià a Roma amb David Holst i amplià la seva formació a l'Acadèmia de La Scala de Milà. Posteriorment debutà com a Radamès a Salern. Ha interpretat els rols de Cavaradossi (Landestheater de Salzburg, Staatsoper de Munic i Berlín, Avinyó i Torí), Pollione (Lima), Malcolm (Festival de Glyndebourne) i Enzo Grimaldo de *La Gioconda* (Amsterdam), entre d'altres. El 2012 debutà al Metropolitan de Nova York com a Radamès, rol que tornà a cantar a Roma, a més d'Arrigo de *La battaglia di Legnano* i Manrico d'*Il trovatore* (Toronto). Més recentment ha actuat com a Calaf de *Turandot* a Estocolm i com a Don Alvaro de *La forza del destino* a Sydney. La temporada passada va interpretar el rol de Radamès a l'Òpera de Houston i cantà *Tosca* a Rio de Janeiro i Riccardo d'*Un ballo in maschera* a Basilea.

Debuta al Gran Teatre del Liceu.

Jorge de León (Mario Cavaradossi)

Nascut a Santa Cruz de Tenerife, realitzà els seus estudis de cant al Conservatorio Superior de Música de la seva ciutat amb Isabel García Soto. Actualment amplia la seva formació amb Alfonso G. Leoz. Obtingué els primers premis al IV Concurso Nacional Villa de Abarán (Múrcia), Gayarre (2004) i Premio Josep Carreras, i el 2005 el segon Premi Jaume Aragall. Després de cantar al Teatro Real de Madrid el 2010, inicià la seva carrera internacional actuant als principals teatres europeus (La Scala de Milà, Staatsoper de Viena i Berlín, Deutsche Oper de Berlín i teatres San Carlo de Nàpols, Teatro Massimo de Palerm i Arena de Verona, entre d'altres). Recentment ha cantat *Aida* (La Scala), *Tosca*, *El Cid* i *Il trovatore* (Palau de les Arts de València), a més d'actuar a Viena i Berlín.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2008-09 amb *Simon Boccanegra*. Hi va tornar amb *Madama Butterfly* la temporada passada.

Alfred Kim (Mario Cavaradossi)

Fotografia: Barbara Aumueller

Nascut a Seül, estudià a la Universitat Nacional de la seva ciutat, Frankfurt i Karlsruhe. Ha format part de la companyia de l'Staatstheater de Kassel i Wiesbaden. El seu repertori inclou títols como *La Traviata*, *Werther*, *Ievgueni Onieguin*, *Madama Butterfly*, *Tannhäuser*, *Rigoletto*, *L'amor de les tres taronges*, *Don Carlo*, *La Gioconda*, *La Bohème*, *Tosca*, *Carmen* i *Faust*, entre d'altres. A més, ha cantat *I masnadieri*, *Simon Boccanegra* i *Les contes d'Hoffmann* (Frankfurt), *Turandot* (Staatsoper de Berlín), *Don Carlo* (Covent Garden de Londres i Viena), *Tosca* (Viena), *Turandot* (Essen i Met de Nova York), *Cavalleria rusticana* i *Carmen* (Santiago de Xile), *Tosca* (Deutsche Oper de Berlín), *Il trovatore* (Tolosa de Llenguadoc) i *Nixon in China* (París). Des del 2009 és solista de l'Òpera de Frankfurt.

Debutà al Liceu amb *Il trovatore* (2009-10). Hi va tornar amb *La forza del destino* la temporada passada.

Ambrogio Maestri (Baró Scarpia)

Fotografia: Dario Acosta

Nascut a Itàlia, debutà interpretant el rol titular de *Falstaff* a La Scala de Milà sota la direcció de Riccardo Muti. El seu repertori inclou els rols titulars de *Nabucco*, *Simon Boccanegra* i *Rigoletto* i els de Don Carlo di Vargas, Renato (*Un ballo in maschera*), Germont, comte de Luna, Rolando (*La battaglia di Legnano*), Jago, Lord Enrico Ashton, Dulcamara i Alfio. Ha cantat al Met de Nova York, Covent Garden de Londres, Teatro Real de Madrid, Sevilla, Deutsche Oper de Berlín, Staatsoper de Munic, Hamburg i Viena, Opéra National de París, Nàpols, Venècia i Arena de Verona. També ha cantat els rols d'Scarpia (Torre del Lago), Amonasro (Verona i La Scala), Falstaff (Opéra de París, Zuric, Munic, Tòquio, Met i Salzburg) i Tonio (Staatsoper de Viena), entre d'altres.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2008-09 amb *Aida*. Hi va tornar amb *Falstaff* la temporada 2010-11 i amb *L'elisir d'amore* la 2012-13.

Scott Hendricks (Baró Scarpia)

Fotografia: Mark Janssen

Nascut a Texas, el seu repertori inclou des d'obres barroques a contemporànies. Ha interpretat els rols de Rigoletto, Enrico de *Lucia di Lammermoor* (Houston); Scarpia i Król Roger (París, Washington i Munic); Sharpless (Washington); Jochanaan, comte Luna i Macbeth (La Monnaie de Brussel·les); Amonasro i Jago (Canadian Opera Company); Marcello (San Francisco); Tamare de *Die Gezeichneten* i rol titular en l'estrena absoluta de *Richard III* de G. Battistelli (Amsterdam); Falstaff i Ievgueni Onieguin (Santa Fe); Posa (Houston i Colònia); Roderick de *The Fall of the House of Usher* de Hammill i Carlo Gérard (Bregenz). Recentment ha cantat el rol d'Scarpia (Covent Garden de Londres), Germont (Brussel·les), Michele d'*Il tabarro* i Gianni Schicchi (Colònia).

Debutà al Liceu amb *Death in Venice* (2007-08). Hi va tornar la temporada 2009-10 amb *Król Roger*.

Vittorio Vitelli (Baró Scarpia)

Nascut a Ascoli Piceno (Itàlia), debutà el 1995 amb el rol de Lord Enrico. El 2006 debutà a La Scala de Milà com a Amonasro. Ha cantat als escenaris de La Fenice de Venècia (*Falstaff*), Deutsche Oper de Berlín i Teatro Real de Madrid (*La Traviata*), Washington (*L'elisir d'amore* i *Il barbiere di Siviglia*) i Canadian Opera Company (*Macbeth*), a més de Verona (*Lucia di Lammermoor* i *La Traviata*), Trieste (*Madama Butterfly* i *Lucia di Lammermoor*), Florència (*La fanciulla del West, Pagliacci, Il barbiere di Siviglia* i *Turandot*), Nàpols (*Aida* i *Simon Boccanegra*), Bolonya (*Falstaff* i *La Bohème*), Torí (*Lucia di Lammermoor, Falstaff* i *Il trovatore*), Niça (*Simon Boccanegra, Pagliacci* i *Un ballo in maschera*), Leipzig (*Manon Lescaut*) i als festivals Klangbogen de Viena i Santander.

Debutà al Liceu amb *La Gioconda* la temporada 2005-06. Hi ha tornat amb *Il trovatore* (2009-10) i *Cavalleria rusticana / Pagliacci* (2010-11).

Vladimir Baykov (Cesare Angelotti)

Fotografia: Heikki Tuuli 2012

Nascut a Moscou, es va graduar en enginyeria cibernètica a la Universitat de Mendeleev abans d'ingressar a l'Estudi d'Òpera Prokófiev de la seva ciutat i al Conservatori Txaikovski. Ha cantat a Amsterdam (Ruprecht de *L'àngel de foc* de Prokófiev), Torí (Salieri de *Mozart and Salieri* de Rimski-Kórsakov i Pimen), Anvers i Gant (Sandoval de *Le duc d'Albe*) i La Monnaie de Brussel·les (*Boris Godunov*). Canta habitualment a l'Òpera Nacional de Finlàndia (Vodnik); a Bonn; Varsòvia (Méphistophélès), entre altres escenaris. Recentment debutà al Teatre Mariinski de Sant Petersburg com a Gunther de *Götterdämmerung*, rol titular d'*El castell de Barbablava* de Bartók a Hèlsinki i Donner de *Das Rheingold* a Amsterdam. A més, ha tornat a Amsterdam amb el cicle de *Der Ring* i ha cantat el rol titular d'*El príncep Igor* a Tel Aviv.

Debuta al Gran Teatre del Liceu.

Alessandro Guerzoni (Cesare Angelotti)

Nascut a Pescara, ha cantat, entre altres rols, Colline (Brussel·les, Nàpols, Torre del Lago, Gènova i Pàdua), Angelotti (Roma, Florència, Tòquio, Salern, Bari, Verona i Taormina), Comanador de *Don Giovanni* (Roma, París, Tòquio, Milà i Aix de Provença), rol titular d'*Ercole* (Ravenna), Mosé de *Mosé in Egitto* (Roma), Don Prudenzio i Pistola (La Scala de Milà), Sarastro (Colònia), Don Basilio i Sam d'*Un ballo in maschera* (Càller), Sparafucile (Parma, Edimburg i Colònia), Creonte d'*Oedipus Rex* (Roma), Drago de *Genoveva* de Schumann (Palerm) i Timur (Torre del Lago, Gènova, Bolonya, Florència i Bari). El 2013 interpretà *Tosca* (Covent Garden de Londres i Caracal·la), *Turandot* (Roma), *Nabucco* (Bolonya), *La forza del destino* (Bilbao) i *Falstaff* (en gira pel Japó).

Debutà al Liceu amb *Sly* (1999-2000). Hi ha tornat amb *I puritani* (2000-01) i *Der Rosenkavalier* (2009-10).

Valeriano Lanchas (Sagristà)

Nascut a Bogotà, estudià al Curtis Institute de Filadèlfia i al programa de joves cantants de l'Òpera de Washington. Ha guanyat els concursos Operalia, Pavarotti International Voice Competition, Toti Dal Monte i Licia Albanese Puccini Foundation de Nova York. Ha cantat Don Magnifico (Santiago de Xile, Washington i València), Dulcamara (Washington i Montpeller), Bartolo (Treviso, Quito i Washington), el sagristà de *Tosca* (Palau de les Arts Reina Sofia de València i Washington); Haly (Washington); Taddeo (New Jersey Opera Festival), baró Trombonock (Bilbao) i *Tosca* i *Cyrano de Bergerac* (Teatro Real de Madrid i Washington). Recentment ha debutat com a Fra Melitone de *La forza del destino* a Washington.

Debutà al Liceu amb *Le nozze di Figaro* (2008-09 i 2011-12) i *La Bohème* (2011-12). Al Foyer ha participat en «Les òperes de Mozart» (2005-06 i 2006-07).

Francisco Vas (Spoletta)

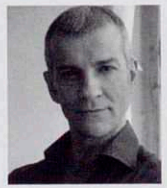

Nascut a Saragossa, estudià cant i violí a Barcelona. Debutà amb *El giravolt de maig* i *Il barbiere di Siviglia*, òpera que cantà en gira per França i Anglaterra. Ha cantat al Teatro Real de Madrid, Palacio Euskalduna de Bilbao, La Bastille de París, São Carlos de Lisboa, Santiago de Compostel·la, Oviedo, La Zarzuela de Madrid, La Maestranza de Sevilla, i festivals de Granada i Peralada, entre d'altres. Ha cantat els rols de l'Increïble d'*Andrea Chénier*, Scaramuccio d'*Ariadne auf Naxos*, Casio d'*Otello*, Guillot de Morfontaine de *Manon*, Goro de *Madama Butterfly*, Bob Boles de *Billy Budd*, Armand des Grieux de *Boulevard Solitude*, Arbace d'*Idomeneo* i Pang de *Turandot*, entre d'altres.

Des de la temporada 1993-94 canta regularment al Liceu. Recentment ha interpretat *Carmen* i *Falstaff* (2010-11), *Le Grand Macabre* i *Adriana Lecouvreur* (2011-12), *Les contes d'Hoffmann* (2012-13) i *L'Atlàntida* aquesta temporada.

José Manuel Zapata (Spoletta)

Nascut a Granada, estudià amb Toñi Rosado i Ana Luisa Chova. Debutà a Oviedo amb el rol d'Albazar. Des d'aleshores ha cantat a escenaris de prestigi, com el Metropolitan de Nova York, Teatro Real de Madrid, Rossini Opera Festival, Deutsche Oper de Berlín, Deutsche Oper am Rhein, Semperoper de Dresden, Théâtre du Chatêlet i Champs Elysées de París, Teatro Massimo de Palerm, Theater an der Wien i Palais de Beaux-Arts de Brussel·les. El seu repertori inclou títols com *La sonnambula* (Pamplona i la Corunya), *Il viaggio a Reims* (Varsòvia, Gènova, Pesaro, Oviedo i Teatro Real), *La scala di Seta* (Berlín i Palerm) i *Il barbiere di Siviglia* (Basilea, Oviedo, Dresden i Met), entre altres títols.

Debutà al Liceu amb *L'occasione fa il ladro* (2002-03). Hi ha tornat amb *Boris Godunov* i *Il corsaro* (2004-05), *Semiramide* (2005-06) i *La cabeza del Bautista* (2008-09).

Manel Esteve Madrid (Sciarrone)

Nascut a Barcelona, va cursar estudis de música al Conservatori Municipal i de cant amb el seu pare, Vicenç Esteve. Va debutar el 1997 amb el rol de Joaquín de la sarsuela *La del manojo de rosas*. El 1999 cantà per primer cop com a solista els rols de Fiorello i l'oficial d'*Il barbiere di Siviglia*. De les seves últimes actuacions destaquen els rols de Poliuto (ABAO de Bilbao), Enrico de *Lucia di Lammermoor* (Òpera Nacional de Varsòvia), Schaunard (producció de l'Òpera de Oviedo al Festival de Peralada), el general d'*El rey que rabió* de Chapí (Palau de les Arts de València), Sonora de *La fanciulla del West* i Schaunard (La Maestranza de Sevilla), Malatesta (Peralada) i Haly i Papageno (Oviedo).

Va debutar al Liceu amb *Don Carlos* (2006-07). Hi ha tornat en nombroses ocasions, les últimes amb *Lulu* i *Der Freischütz* (2010-11), *La Bohème* (2011-12), *Les contes d'Hoffmann* (2012-13) i *Cendrillon* aquesta temporada.

Dimitar Darlev (Carceller)

Nascut a Gorna Oryahovitsa (Bulgària), estudià violí a l'Escola Musical Tsvetoslav Obretenov de la seva ciutat del 1980 al 1988. Amplià la seva formació a l'Escola Musical Panaiot Pipkov de Pleven (Bulgària) i, posteriorment, del 1996 a l'any 2000, a l'Acadèmia Musical Pancho Vladigev de Sofia, on es va especialitzar en cant líric, interpretació teatral, solfeig, història de la música, anàlisi musical, harmonia i música de cambra. Des del 2001 forma part del Cor del Gran Teatre del Liceu com a baix. La primera ocasió que cantà un rol solista al Liceu fou la temporada 2002-03 en *Macbeth*. Des de llavors ha interpretat papers solistes en nombroses ocasions, les últimes amb *Cavalleria rusticana* / *Pagliacci*, *Ariadne et Barbe-Bleue* i *Daphne* (2010-11), *La Bohème* (2011-12), *La forza del destino* (2012-13) i *Madama Butterfly* (2012-13). A més ha participat en la programació del Foyer.

Pierpaolo Palloni (Carceller)

Nascut a Itàlia, estudià al Conservatorio G. Rossini de Pesaro amb Roberto Merolla. Amplià la seva formació amb cursos de perfeccionament a Milà amb Bonaldo Giaiotti. Ha actuat a escenaris com el Teatro delle Muse d'Ancona, Teatro G. B. Pergolessi de Jesi i a l'Sferisterio de Macerata (*Madama Butterfly*, *La Bohème*, *Roberto Devereux* i *Les contes d'Hoffmann*). Des de l'any 2007 és membre estable del Cor del Gran Teatre del Liceu. Un any més tard debutà com a solista a *Death in Venice*. Des d'aleshores ha interpretat papers solistes en *Lucrezia Borgia*, *Die Entführung aus dem Serail*, *Der Rosenkavalier*, *Ariane et Barbe-Bleue*, *Daphne* i *La Bohème*. La temporada 2012-13 cantà un rol solista en *La forza del destino*, dirigida per Renato Palumbo. Aquesta temporada ha interpretat el rol de Monterone de *Rigoletto* amb Leo Nucci i Desiré Rancatore, com a part de la programació dels Concerts del Bicentenari Verdi.

Elena Copons (Un pastor)

Fotografia: Berta Tiana

Nascuda a Terrassa, va estudiar al Conservatori de Viena. Premiada al Concurs de Lied Hugo-Wolf d'Stuttgart (2007), ha actuat als principals auditoris espanyols, i al Musikverein i Konzerthaus de Viena, Lisztzentrum de Raiding, Ludwigsburger Schlossfestspiele i Liederhalle d'Stuttgart. Ha cantat al Teatro Real, Theater an der Wien, Klagenfurt, Graz, Viena i al festival Carinthischer Sommer, rols com Dido (*Dido and Aeneas*), Caio (*Ottone in villa*), Semira (*Artaserse*), Marzelline, baronessa Freimann (*Der Wildschütz*), Maria Magdalena (*Passion and Resurrection*), Susanna, Servilia, Papagena, Pamina i Donna Elvira.

Debutà al Liceu amb *L'incoronazione di Poppea* (2008-09). Hi ha tornat amb *Fidelio* (2008-09), *L'arbore di Diana* (2009-10), *Ariane et Barbe-Bleue* (2010-11), «Escenes de *Faust* de Goethe» i *Aida* (2011-12), *Il pirata* (2012-13), *L'Atlàntida* aquesta temporada, i sessions al Foyer.

Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu

Fou la primera orquestra simfònica que es va crear a l'Estat espanyol (1847). El seu primer director titular fou Marià Obiols. Ha estat dirigida per Giovanni Bottesini, Arturo Toscanini, Richard Strauss, Pietro Mascagni, Joan Lamote de Grignon, Bruno Walter, Otto Klemperer, Fritz Reiner, Serge Kussevitzki, Max von Schillings, Albert Coates, Ottorino Respighi, Felix Weingartner, Hans Knappertsbusch, Igor Stravinsky, Antal Dorati, Manuel de Falla, Aleksandr Glazunov, Erich Kleiber, Clemens Krauss, Hans Swarowsky, Eduard Toldrà, Vittorio Gui, André Cluytens, Gianandrea Gavazzeni, Rudolf Kempe, János Kulka, Antoni Ros-Marbà, Václav Neumann, Peter Schneider, Gerd Albrecht, Riccardo Muti, Andrew Davis i Fabio Luisi. Després de l'última reconstrucció, n'han estat directors musicals Bertrand de Billy (1999-2003), Sebastian Weigle (2004-2008) i Michael Boder (2008-2012). Des del setembre de 2012 Josep Pons n'és el director titular.

Cor del Gran Teatre del Liceu

Es consolidà als anys seixanta sota la direcció de Riccardo Bottino. En començar la temporada 1982-83, Romano Gandolfi es féu càrrec de la direcció amb Vittorio Sicuri. Posteriorment n'han estat directors Andrés Máspero, William Spaulding i, actualment, José Luis Basso. Entre les seves actuacions cal assenyalar la *Segona Simfonia* i *Schicksalslied* de Mahler (Teatro Real de Madrid) i *Moses und Aron* (Gran Teatre del Liceu), a més del *Requiem* i la *Missa de la coronació* de Mozart i la *Missa Solemnis* de Beethoven. El Cor del Gran Teatre del Liceu ha actuat a Les Arènes de Nimes, amb *Il corsaro*; ha interpretat *Lucia di Lammermoor* a Ludwigshafen, *Lucrezia Borgia* a París i *Goyescas* i *Noches en los jardines de España* a La Fenice de Venècia. Ha cantat sota la direcció dels mestres Albrecht, Decker, Gatto, Hollreiser, Kulka, Mund, Nelson, Perick, Rennert, Rudel, Steinberg, Weikert, Varviso, Maag i Neumann, entre d'altres.

Cor Infantil Amics de la Unió de Granollers

Nascut el 1996 amb l'Escola de Música com a part de la Societat Coral Amics de la Unió de Granollers. Dirigit per Josep Vila i Jover, aquesta formació de veus blanques d'entre onze i disset anys ha cantat *Brundibár a Therezin* de Krása, *Hänsel und Gretel* de Humperdinck, *Somnis de músic* amb la JONC i concerts teatralitzats com *V-E-U-S!* Ha actuat sota la direcció de mestres com Christian Grube, Michael Boder, José Luis Basso, Daniele Callegari, Manel Valdivieso o Òscar Boada, en escenaris com el Palau de la Música Catalana, Auditori de Barcelona, Festival del Mil·lenni, Festival de Música Antiga dels Pirineus, Festival Internacional de Percussió de Catalunya i Festival (a)phònica, entre d'altres. Ha estat distingit en diversos concursos nacionals i internacionals.

Debutà al Liceu amb *Der Rosenkavalier* la temporada 2009-10. Hi ha tornat amb *Cavalleria rusticana / Pagliacci* (2010-11).

COR INFANTIL AMICS DE LA UNIÓ DE GRANOLLERS
Agnès CASAJOANA
Aina ALBAJAR
Anna RUIZ
Alba APARICIO
Ariadna HERRANZ
Bernat COMIN
Clàudia BOLEA
Aina BRICHS
Raúl CAMPOS
Laura Ying COLLADO
Paula CORONADO
Mar HERVAS
Júlia ILLA
Joana LLACH
Júlia GINESTET
Júlia MAS
Júlia SALAMERO
Neus LÓPEZ
Lucía NIETO
Marc CODINA
Mariona VICENT
Martí VALVERDE
Martina GARRELL
Eva MARTINO
Mariona MORALES
Joan NOGUÉ
Núria NAVARRO
Núria SAGALÉS
Arnau OLIVERAS
Pau GARCIA
Laia PÉREZ
Sara PERULERO
Núria POU
Aina RELATS
Clàudia ROCA
Aina SALA
Sergi RAMÍREZ
Laia SERRADESANFERM
Helena SOLER
Joana VICENT

ACTORS
Dídac CASTIGNANI
Daniel CORRALES
Alfredo CRESPO
Òscar FORONDA
Jesús LLOVERAS
Miquel MALIRACH
Nelo NEBOT
Màrius PERAN
Andreu SANS
Pau SASTRE
Xavier TORRA

ORQUESTRA SIMFÒNICA DEL GRAN TEATRE DEL LICEU

Concertino
Liviu MORNA

Concertino associat
Olga ALESHINSKY

VIOLÍ I
Oksana SOLOVIEVA *
Christo KASMETSKI
Aleksander KRAPOVSKI
Birgit EULER
Renata TANOLLARI
Oleg SHPORT
Yana TSANOVA
Kerstin GIDDE
Oriol ALGUERÓ
Tatiana BILBA
Gabriel GRAELLS

VIOLÍ II
Emilie LANGLAIS *
Rodica Monica HARDA *
Mercè BROTONS
Andrea CERUTI
Charles COURANT
Piotr JECZMYK
Mijai MORNA
Alexandre POLONSKY
Maria ROCA
Borja MASCARÓ

VIOLA
Emile CANTOR *
Fulgencio SANDOVAL
Birgit SCHMIDT
Claire BOBIJ
Bettina BRANDKAMP
Franck TOLLINI
Marie VANIER
Anna ALDOMÀ
Josep BRACERO

VIOLONCEL
Màrius DÍAZ *
Adam GLUBINSKI
Matthias WEINMANN
Esther BRAUN
Carme COMECHE
Rafael SALA
Manuel STACEY

CONTRABAIX
Cristian SANDU *
Francesc LOZANO *
Lluís RUSIÑOL
Lucila BARRAGÁN
Sebastian FOREST

FLAUTA
Albert MORA *
Aleksandra MILETIC
Sandra BATISTA (Piccolo) *

OBOÈ
César ALTUR *
Raúl PÉREZ
Emili PASCUAL (Corn anglès) *

CLARINET
Juanjo MERCADAL *
Dolors PAYA
J. Antonio GÓMEZ (Baix) *

FAGOT
Bernardo VERDE *
J. Pedro FUENTES
Francesc BENÍTEZ (Contrafagot)

TROMPA
Ionut PODGOREANU *
Carles CHORDA
Jorge VILALTA
Stef VAN HERTEN

TROMPETA
Francesc COLOMINA *
J. Antón CASADO
J. Lluís LÓPEZ

TROMBÓ
Cassiel ANTON *
David MORALES
Lluís BELLVER (Trombó baix) *

CIMBASSO
José Mª BERNABEU *

TIMBALS
Ferran ARMENGOL

PERCUSSIÓ
Jordi MESTRES
Iván HERRANZ

ARPA
J. Antonio DOMENÉ

CELESTA
Vanessa GARCIA

BANDA
Vincent FILLATREAU (Viola)
Joan RENART (Flauta)
Jeremy FREDMAN (Percussió)
Enric MONFORT (Percussió)
Maria CHIOSSI (Arpa)

* Solista
En cursiva: assistència

COR DEL GRAN TEATRE DEL LICEU

SOPRANOS I
Margarida BUENDÍA
Olatz GORROTXATEGI
Carmen JIMÉNEZ
Glòria LÓPEZ
Raquel LUCENA
Encarna MARTÍNEZ
Raquel MOMBLANT
Eun Kyung PARK
Maria SUCH

SOPRANOS II
Núria CORS
Mariel FONTES
M. Dolors LLONCH
Mónica LUEZAS
Anna OLIVA
M. Àngels PADRÓ
Angèlica PRATS
Elisabet VILAPLANA
Helena ZABOROWSKA

MEZZOSOPRANOS
Min A. BAEK
Teresa CASADELLÀ
Rosa CRISTO
Isabel MAS
Marta POLO
Guisela ZANNERINI

CONTRALTS
Mariel AGUILAR
Sandra CODINA
M. Josep ESCORSA
Hortènsia LARRABEITI
Yordanka LEON
Elizabeth MALDONADO
Ingrid VENTER

TENORS I
Daniel M. ALFONSO
Josep M. BOSCH
José Luis CASANOVA
Jordi FIGUERAS
Sung Min KANG
Xavier CANELA
Xavier MARTÍNEZ
José Antonio MEDINA
Joan PRADOS
Llorenç VALERO

TENORS II
Omar A. JARA
Graham LISTER
Josep Lluís MORENO
Carles PRAT
Florenci PUIG
Emili ROSÉS

BARÍTONS
Xavier COMORERA
Gabriel DIAP
Ramon GRAU
Joan Josep RAMOS
Miquel ROSALES

BAIXOS
Miguel Ángel CURRÁS
Dimitar DARLEV
Ignasi GOMAR
Ivo MISCHEV
Pierpaolo PALLONI
Theodor RULFS
Mariano VIÑUALES

Enregistraments

S'inclou una selecció de les versions íntegres de *Tosca*. Els personatges principals són esmentats en l'ordre següent: Tosca (T), Cavaradossi (C), Scarpia (S), Angelotti (A). A continuació l'orquestra, el cor, el director musical, el director d'escena, si s'escau, el segell discogràfic i l'any d'enregistrament.

Versions en disc

Carmen Melis (T), Piero Paulini (C), Apollo Granforte (S), Giovanni Azzimonti (A). Orquestra i Cor de La Scala de Milà. Dir. musical: Carlo Sabajno. VAI, 1929. (CD)

Maria Caniglia (T), Beniamino Gigli (C), Armando Borgioli (S), Ernesto Dominici (A). Orquestra i Cor del Teatro Reale dell'Opera de Roma. Dir. musical: Oliviero de Fabritiis. Naxos / Documents, 1938. (CD)

Hildegard Ranczak (T), Helge Rosvaenge (C), Wilhelm Strienz (S), Hanns-Heinz Nissen (A). RSO de Berlín. Dir. musical: Leopold Ludwig. Preiser, 1944. (CD)

Grace Moore (T), Jan Peerce (C), Lawrence Tibbett (S), Hanns-Heinz Nissen (A). Orquestra i Cor del Metropolitan de Nova York. Dir. musical: Cesare Sodero. Myto / Walhall, 1946. (CD)

Simona Dall'Argine (T), Nino Scattolini (C), Scipio Colombo (S), Alfred Poell (A). Orquestra de l'Staatsoper i Cor de Cambra de Viena. Dir. musical: Argeo Quadri. Preiser Records, 1951. (CD)

Maria Callas (T), Giuseppe Di Stefano (C), Piero Campolonghi (S), Gilberto Cerda (A). Orquestra i Cor del Palacio de las Bellas Artes. Dir. musical: Guido Picco. Myto, 1952. (CD)

Dorothy Kirsten (T), Ferruccio Tagliavini (C), Paul Schöffler (S), Clifford Harvuot (A). Orquestra i Cor del Metropolitan de Nova York. Dir. musical: Fausto Cleva. Golden Melodram, 1952. (CD)

Renata Tebaldi (T), Giuseppe Campora (C), Enzo Mascherini (S), Dario Caselli (A). Orquestra i Cor de l'Accademia Santa Cecilia de Roma. Dir. musical: Alberto Erede. Pearl, 1952. (CD)

Maria Callas (T), Giuseppe Di Stefano (C), Tito Gobbi (S), Franco Calabrese (A). Orquestra i Cor de La Scala de Milà. Dir. musical: Victor de Sabata. Warner Classics / Naxos / Regis, 1953. (CD)

Leonie Rysanek (T), Hans Hopf (C), Josef Metternich (S), Carl Hoppe (A). Orquestra Simfònica i Cor de la Bayerischen Rundfunks de Munic. Dir. musical: Richard Kraus. Cantus Classics / Myto, 1953. (CD)

Carla Martinis (T), Rudolf Schock (C), Josef Metternich (S), Horst Günter (A). Orquestra i Cor de la Nordwestdeutschen Rundfunks d'Hamburg. Dir. musical: Wilhelm Schüchter. Relief, 1953. (CD) (Cantada en alemany)

Renata Tebaldi (T), Giuseppe Di Stefano (C), Giuseppe Taddei (S), Giuseppe Modesti (A). Orquestra i Cor del Teatre Municipal de Rio de Janeiro. Dir. musical: Oliviero De Fabritiis. Walhall, 1954. (CD)

Renata Heredia Capnist (T), Franco Corelli (C), Carlo Tagliabue (S), Antonio Sacchetti (A). Orquestra i Cor de la RAI de Milà. Dir. musical: Antonino Botto. Bongiovanni, 1955. (CD)

Renata Tebaldi (T), Ferruccio Tagliavini (C), Tito Gobbi (S), Michael Langdon (A). Orquestra i Cor del Covent Garden de Londres. Dir. musical: Francesco Molinari-Pradelli. Bongiovanni / Ica Classics, 1955. (CD)

Renata Tebaldi (T), Richard Tucker (C), Leonard Warren (S), Clifford Harvout (A). Orquestra i Cor de la RAI de Roma. Dir. musical: Dimitri Mitropoulos. Cantus Classics / Andromeda, 1956. (CD)

Zinka Milanov (T), Franco Corelli (C), Giangiacomo Guelfi (S), Michael Langdon (A). Orquestra i Cor del Covent Garden de Londres. Dir. musical: Alexander Gibson. Living Stage / Opera d'Oro, 1957. (CD)

Antonietta Stella (T), Gianni Poggi (C), Giuseppe Taddei (S), Ferruccio Mazzoli (A). Orquestra i Cor del Teatro San Carlo de Nàpols. Dir. musical: Tullio Serafin. Preiser, 1957. (CD)

Licia Albanese (T), Daniele Barioni (C), Leonard Warren (S), Clifford Harvuot (A). Orquestra i Cor del Metropolitan de Nova York. Dir. musical: Dimitri Mitropoulos. Walhall, 1957. (CD)

Zinka Milanov (T), Jussi Björling (C), Leonard Warren (S), Leonardo Monreale (A). Orquestra i Cor de l'Òpera de Roma. Dir. musical: Erich Leinsdorf. RCA / Urania, 1957. (CD)

Magda Olivero (T), Eugenio Fernandi (C), Scipio Colombo (S), Giovanni Amodeo (A). Orquestra i Cor de la RAI de Roma. Dir. musical: Emidio Tieri. Andromeda, 1957. (CD)

Antonietta Stella (T), Richard Tucker (C), Leonard Warren (S), Norman Scott (A). Orquestra i Cor del Metropolitan de Nova York. Dir. musical: Dimitri Mitropoulos. Walhall, 1958. (CD)

Renata Tebaldi (T), Giuseppe Di Stefano (C), Tito Gobbi (S), Nicola Zaccaria (A). Orquestra i Cor de La Scala de Milà. Dir. musical: Gianandrea Gavazzeni. Cantus Classics / Opera d'Oro / Myto, 1959. (CD)

Renata Tebaldi (T), Franco Corelli (C), Anselmo Colzani (S), Gino Belloni (A). Orquestra del Comitato Estate Livornese i Teatro Gran Guardia de Livorno. Dir. musical: Mario Parenti. Urania / Walhall, 1959. (CD)

Eleanor Steber (T), Carlo Bergonzi (C), George London (S), Lorenzo Alvary (A). Orquestra i Cor del Metropolitan de Nova York. Dir. musical: Kurt Adler. Living Stage, 1959. (CD)

Stefania Woytowicz (T), Sándor Kónya (C), Kim Borg (S), Hellmuth Kaphahn (A). Orquestra de l'Staatskapelle de Berlín i Cor de l'Staatsoper de Berlín. Dir. musical: Horst Stein. Decca, 1960. (CD)

Magda Olivero (T), Alvinio Misciano (C), Giulio Fioravanti (S), Giovanni Folani (A). Orquestra i Cor de la RAI de Torí. Dir. musical: Fulvio Vernizzi. Walhall, 1960. (CD)

Régine Crespin (T), Giuseppe Di Stefano (C), Otakar Kraus (S), David Kelly (A). Orquestra i Cor del Covent Garden de Londres. Dir. musical: Edward Downes. Cantus Classics / Myto, 1961. (CD)

Renata Tebaldi (T), Gianni Poggi (C), Giangiacomo Guelfi (S), Silvano Pagliuca (A). NHK Symphony Orchestra i cors de la Radiorquestra de Tòquio i de l'Òpera NHK Italià i de l'Òpera de Fujiwara. Dir. musical: Arturo Basile. Walhall, 1961. (CD)

Leontyne Price (T), Giuseppe Di Stefano (C), Giuseppe Taddei (S), Carlo Cava (A). Orquestra Filharmònica i Cor de l'Staatsoper de Viena. Dir. musical: Herbert von Karajan. Decca, 1962. (CD)

Magda Olivero (T), Flaviano Labò (C), Tito Gobbi (S), Alessandro Maddalena (A). Orquestra i Cor de l'Arena de Verona. Dir. musical: Oliviero De Fabritiis. Bongiovanni, 1962. (CD)

Elisabeth Löw-Szöky (T), Josef Traxel (C), Hans-Günter Nöcker (S), Frithjof Sentpaul (A). Filharmònica i Cor del Württembergische Staatstheater d'Stuttgart. Dir. musical: Wilhem Seegelken. Cantus Classics, 1962. (CD)

Maria Callas (T), Renato Cioni (C), Tito Gobbi (S), Victor Godfrey (A). Orquestra i Cor del Covent Garden de Londres. Dir. musical: Carlo Felice Cillario. Opera d'Oro, 1964. (CD)

Birgit Nilsson (T), Franco Corelli (C), Dietrich Fischer-Dieskau (S), Silvio Maionica (A). Orquestra i Cor de l'Accademia di Santa Cecilia de Roma. Dir. musical: Lorin Maazel. Decca, 1966. (CD)

Sena Jurinac (T), Juan Oncina (C), Cesare Bardelli (S), Manfred Jungwirth (A). Orquestra i Cor de l'Staatsoper de Viena. Dir. musical: Josef Krips. Myto, 1967. (CD)

Pilar Lorengar (T), Franco Tagliavini (C), Ingvar Wixell (S), José van Dam (A). Orquestra i Cor de la Deutsche Oper de Berlín. Dir. musical: Lorin Maazel. Bella Voce, 1969. (CD)

Leontyne Price (T), Plácido Domingo (C), Sherrill Milnes (S), Clifford Grant (A). New Philharmonia Orchestra i John Alldis Choir. Dir. musical: Zubin Mehta. RCA, 1973. (CD)

Radmila Bakocevic (T), Franco Corelli (C), Sesto Bruscantini (S), José Oliviera Lopes (A). Orquestra i Cor del Teatro São Carlos de Lisboa. Dir. musical: Oliviero De Fabritiis. Living Stage, 1973. (CD)

Montserrat Caballé (T), Josep Carreras (C), Ingvar Wixell (S), Samuel Ramey (A). Orquestra i Cor del Covent Garden de Londres. Dir. musical: Colin Davis. Philips / PentaTone RQR, 1976. (CD)

Galina Vixnevskaia (T), Franco Bonisolli (C), Matteo Manuguerra (S), Antonio Zerbini (A). Orchestre National de France i Les Chœurs i La Maîtrise de Radio France. Dir. musical: Mstislav Rostropóvitx. DG, 1976. (CD)

Virginia Zeani (T), Corneliu Fanateanu (C), Nicolae Herlea (S), Gheorghe Grasnaru (A). Orquestra i Cor de l'Òpera Nacional de Bucarest. Dir. musical: Cornel Trailescu. Cantus Classics, 1977. (CD)

Mirella Freni (T), Luciano Pavarotti (C), Sherrill Milnes (S), Richard Van Allan (A). National Philharmonic Orchestra de Londres i London Opera Chorus i Wandsworth Boys' Choir. Dir. musical: Nicola Rescigno. Decca, 1978. (CD)

Magda Olivero (T), Luciano Pavarotti (C), Cornell MacNeil (S), John Cheek (A). Orquestra i Cor del Metropolitan de Nova York. Dir. musical: James Conlon. Ponto, 1979. (CD)

Renata Scotto (T), Plácido Domingo (C), Renato Bruson (S), John Cheek (A). Philharmonia Orchestra i Ambrosian Opera Chorus de Londres. Dir. musical: James Levine. EMI, 1980. (CD)

Katia Ricciarelli (T), Josep Carreras (C), Ruggero Raimondi (S), Gottfried Hornik (A). Filharmònica i Cor RIAS de Berlín. Dir. musical: Herbert von Karajan. DG, 1982. (CD)

Raina Kabaivanska (T), Nazzareno Antinori (C), Nelson Portella (S), Enzo Dara (A). Orquestra Filharmònica de Bulgària i Cor Nacional Búlgar. Dir. musical: Gabriele Bellini. Arts, 1982. (CD)

Kiri Te Kanawa (T), Jaume Aragall (C), Leo Nucci (S), Malcolm King (A). National Philharmonic Orquestra i Cor de la Welsh National Opera. Dir. musical: Georg Solti. Decca, 1984. (CD)

Eva Marton (T), Josep Carreras (C), Joan Pons (S), István Gáti (A). Orquestra Estatal i Cor de la Ràdio d'Hongria. Dir. musical: Michael Tilson Thomas. Hungaroton, 1988. (CD)

Mirella Freni (T), Plácido Domingo (C), Samuel Ramey (S), Bryn Terfel (A). Philharmonia Orchestra i Cor del Covent Garden de Londres. Dir. musical: Giuseppe Sinopoli. DG. 1990. (CD)

Nelly Miricioiu (T), Giorgio Lamberti (C), Silvano Carroli (S), Andrea Piccinni (A). Orquestra Radiosimfònica Txecoslovaca de Bratislava i Cor Filharmònic Eslovac. Dir. musical: Alexander Rahbari. Naxos, 1990. (CD)

Carol Vaness (T), Giuseppe Giacomini (C), Giorgio Zancanaro (S), Danilo Serraiocco (A). Philadelphia Orchestra i Westminster Symphonic Choir i Philadelphia Boys Choir. Dir. musical: Riccardo Muti. Decca, 1991-92. (CD)

Jane Eaglen (T), Dennis O'Neill (C), Gregory Yurisich (S), Peter Rose (A). Philharmonia Orchestra i Geoffrey Mitchell Choir i Peter Kay Children's Choir. Dir. musical: David Parry. Chandos, 1995. (CD) (Cantada en anglès)

Angela Gheorghiu (T), Roberto Alagna (C), Ruggero Raimondi (S), Maurizio Muraro (A). Orquestra i Cor del Covent Garden de Londres. Dir. musical: Antonio Pappano. EMI, 2000. (CD)

Fiorenza Cedolins (T), Andrea Bocelli (C), Carlo Guelfi (S), Ildebrando D'Arcangelo (A). Orquestra i Cor del Maggio Musicale Fiorentino de Florència i Coro Polifonico della Scuola di Musica de Fiesole. Dir. musical: Zubin Mehta. Decca / Universal Music, 2001. (CD)

Giovanna Casolla (T), Salvatore Licitra (C), Joan Pons (S), Giovanni Battista Parodi (A). Orquestra i Cor de La Scala de Milà. Dir. musical: Riccardo Muti. Sony, 2000. (CD)

Versions en vídeo

Maria Caniglia (T), Franco Corelli (C), Giangiacomo Guelfi (S), Franco Pugliese (A). Orquestra i Cor de l'Òpera de Roma. Dir. musical: Oliviero De Fabritiis. Hardy, 1956. (DVD)

Renata Herdia Capnist (T), Franco Corelli (C), Carlo Tagliabue (S), Antonio Sacchetti (A). Orquestra i Cor de la RAI de Milà. Dir. musical: Antonio Votto. Dir. d'escena: Silverio Blasi. Hardy, 1957. (DVD)

Renata Tebaldi (T), Eugene Tobin (C), George London (S), Gustav Grefe (A) Orquestra i Cor de l'Staatsoper d'Stuttgart. Dir. musical: Franco Patanè. Vai, 1961. (DVD)

Raina Kabaivanska (T), Plácido Domingo (C), Sherrill Milnes (S), Giancarlo Luccardi (A). New Philharmonia Orchestra i Cor Ambrosian Singers. Dir. musical: Bruno Bartoletti. Dir. d'escena: Gianfranco De Bosio. DG, 1976. (DVD)

Shirley Verrett (T), Luciano Pavarotti (C), Cornell Macneil (S), John Cheek (A). Orquestra i Cor del Metropolitan de Nova York. Dir. musical: James Conlon. Dir. d'escena: Kirk Browning. Decca, 1978. (DVD)

Eva Marton (T), Jaume Aragall (C), Ingvar Wixell (S), Alfredo Giacomotti (A). Orquestra i Cor de l'Arena de Verona. Dir. musical: Daniel Oren. Warner Classics, 1984. (DVD)

Hildegard Behrens (T), Plácido Domingo (C), Cornell MacNeil (S), James Courtney (A). Orquestra i Cor del Metropolitan de Nova York. Dir. musical: Giuseppe Sinopoli. Dir. d'escena: Franco Zeffirelli. DG, 1985. (DVD)

Catherine Malfitano (T), Plácido Domingo (C), Ruggero Raimondi (S), Giacomo Prestia (A). Orquestra Simfònica i Cor de la RAI de Roma. Dir. musical: Zubin Mehta. Dir. d'escena: Giuseppe Patroni Griffi. Warner Classics, 1992. (DVD / Blu-ray)

Catherine Malfitano (T), Richard Margison (C), Bryn Terfel (S), Mario Luperi (A). Orquestra del Royal Concertgebouw i Cor de la Nederlandse Opera d'Amsterdam. Dir. musical: Riccardo Chailly. Dir. d'escena: Nikolaus Lehnhoff. Decca, 1998. (DVD)

Francesca Patanè (T), José Cura (C), Renato Bruson (S), Giancarlo Tosi (A). Orquestra Simfònica de l'Istituzione Concertistico Orchestrale de la Província de Bari i Cor del Teatro Petruzzelli i Cor Infantil del Conservatori N. Piccini de Bari. Dir. musical: Pier Giorgio Morandi. Dir. d'escena: Enrico Castiglione. Videoland, 2000. (DVD)

Angela Gheorghiu (T), Roberto Alagna (C), Ruggero Raimondi (S), Maurizio Muraro (A). Orquestra i Cor del Covent Garden de Londres. Dir. musical: Antonio Pappano. Dir. d'escena: Benoît Jacquot. Axiom Films, 2001. (DVD)

Daniela Dessì (T), Fabio Armiliato (C), Ruggero Raimondi (S), Marco Spotti (A). Orquesta i Coro del Teatro Real de Madrid. Dir. musical: Maurizio Benini. Dir. d'escena: Núria Espert. Opus Arte, 2004. (DVD)

Fiorenza Cedolins (T), Marcelo Alvarez (C), Ruggero Raimondi (S), Marco Spotti (A). Orquestra i Cor de l'Òpera de Verona. Dir. musical: Daniel Oren. Dir. d'escena: Hugo de Ana. Arthaus, 2006. (DVD / Blu-ray)

Antonia Cifrone (T), Stefano Secco (C), Giorgio Surian (S), Riccardo Ferrari (A). Orquestra i Cor del Festival Puccini de Torre del Lago. Dir. musical: Valerio Galli. Dir. d'escena: Mario Corradi. Dynamic, 2007. (DVD)

Nadja Michael (T), Zoran Todorovic (C), Gidon Saks (S). Orquestra Simfònica de Viena i Cor del Festival d'Estiu de Bregenz. Dir. musical: Ulf Schirmer. Dir. d'escena: Johannes Leiacker. Phoenix Edition, 2007. (DVD)

Emily Magee (T), Jonas Kaufmann (C), Thomas Hampson (S), Valeri Murga (A). Orquestra i Cor de l'Òpera de Zuric. Dir. musical: Paolo Carignani. Dir. d'escena: Robert Carsen. Decca, 2009. (DVD)

Karita Mattila (T), Marcelo Alvarez (C), George Gagnidze (S), David Pittsinger (A). Orquestra i Cor del Metropolitan de Nova York. Dir. musical: Joseph Colaneri. Dir. d'escena: Luc Bondy. Virgin, 2009. (DVD)

Daniela Dessì (T), Fabio Armiliato (C), Claudio Sgura (S). Orquestra i Cor del Teatro Carlo Felice de Venècia. Dir. musical: Marco Boemi. Dir. d'escena: Renzo Giacchieri. Arthaus, 2010. (DVD / Blu-ray)

Angela Gheorghiu (T), Jonas Kaufmann (C), Bryn Terfel (S), Lukas Jakobski (A). Orquestra i Cor del Covent Garden de Londres. Dir. musical: Antonio Pappano. Dir. d'escena: Jonathan Kent. EMI, 2011. (DVD / Blu-ray)

Cronologia liceista

S'inclou la llista de les representacions de *Tosca* en la història del Gran Teatre del Liceu. Els personatges principals són esmentats en l'ordre següent: Tosca (T), Cavaradossi (C), Scarpia (S). A continuació el director musical, el director d'escena, si s'escau, i el nombre de representacions (entre parèntesis).

Nombre total de representacions: 161.

Estrena absoluta: Teatro Costanzi de Roma (actual Teatro dell'Opera), 14 de gener de 1900.

Estrena al Gran Teatre del Liceu: 30 de març de 1902.

Última representació al Liceu: 21 de juny de 2004.

Temporada de primavera de 1902
Carme Bonaplata-Bau (T), Giuseppe Agostini (C), Ramon Blanchart (S). Dir. musical: Joan Goula (6)

Temporada 1904-05
Emma Carelli (T), Pietro Zeni (C), Mario Sammarco (S). Dir. musical: Edoardo Mascheroni (4)

Temporada de primavera de 1906
Hariclea Darclée (T), Amedeo Bassi / Francesco Fazzini (C), Ramon Blanchart (S). Dir. musical: Vittorio Mingardi (4)

Temporada 1907-08
Lina Pasini-Vitale / Hariclea Darclée (T), Giuseppe Anselmi / Francesco Fazzini (C), Giuseppe Kaschmann / N.N. / Eugenio Giraldoni (S). Dir. musical: Vittorio Podesti (7)

Temporada de primavera 1908
Lina Pasini-Vitale (T), Francesco Fazzini (C), Titta Ruffo / Giuseppe Kaschmann (S). Dir. musical: Edoardo Vitale (3)

Temporada 1909-10
Amedea Santarelli (T), Angelo Pintucci (C), Ramon Blanchart (S). Dir. musical: Francesco Spetrino (6)

Temporada 1911-12
Lina Pasini-Vitale (T), Giuseppe Krismer (C), Riccardo Stracciari (S). Dir. musical: Edoardo Mascheroni (3)

Temporada 1913-14
Margot Kaftal (T), Edoardo Garbin / Pietro Gubellini (C), Adolfo Pacini? / Mario Sammarco (S). Dir. musical: Giulio Falconi (4)

Temporada de primavera 1915
Elsa Raccanelli (T), Jaume Illa (C), Domenico Viglione-Borghese (S). Dir. musical: Josep Sabater / Edoardo Mascheroni (3)

Temporada 1916-17
Alice Zeppilli (T), Tito Schipa (C), Mattia Battistini (S). Dir. musical: Alfredo Padovani (2)

Temporada de primavera 1918
Ester Mazzoleni (T), Giuseppe Anselmi (C), Luigi Rossi-Morelli (S). Dir. musical: Josep Sabater (3)

Temporada 1921-22
Maria Llàcer (T), Hipòlit Lázaro (C), Benvenuto Franci (S). Dir. musical: Pasquale La Rotella (1)

Temporada 1922-23
Tina Poli-Randaccio / Giuseppina Baldassare-Tedeschi (T), Hipòlit Lázaro / Charles Hackett (C), Segismund Zaleski (S). Dir. musical: Alfredo Padovani (5)

Temporada 1925-26
Olga Carrara (T), Miguel Fleta (C), Titta Ruffo / Víctor Damiani (S). Dir. musical: Franco Paolantonio. Dir. d'escena: Filippo Dadò (3)

Temporada 1926-27
Hina Spani / Gilda Dalla Rizza (T), Miguel Fleta / Roberto D'Alessio (C), Apollo Granforte / Riccardo Stracciari (S). Dir. musical: Franco Paolantonio. Dir. d'escena: Filippo Dadò (3)

Temporada 1927-28
Gilda Dalla Rizza (T), Miguel Fleta (C), Apollo Granforte (S). Dir. musical: Arturo Lucon. Dir. d'escena: Filippo Dadò (1)

Temporada 1928-29
Isabel Escribano (T), Aurelio Anglada (C), Giuseppe Noto (S). Dir. musical: Alfredo Padovani. Dir. d'escena: Filippo Dadò (3)

Temporada 1930-31
Maria Németh (T), José Riavez (C), Carlo Morelli / Maties Morro (S). Dir. musical: Antonino Votto. Dir. d'escena: Vincenzo Dell'Agostino (3)

Temporada 1931-32
Carme Bau-Bonaplata / Margarita Cueto (T), Jaume Bardera (C), Ricard Fusté (S). Dir. musical: Josep Sabater. Dir. d'escena: Juan Villaviciosa (4)

Temporada 1934-35
Clara Jacobo (T), Giuseppe Luccioni (C), Giovanni Inghilleri / Ramon Cortinas (S). Dir. musical: Alfredo Padovani. Dir. d'escena: Juan Villaviciosa (2)

Temporada 1935-36
Fidela Campiña (T), Antoni Cortis (C), Mario Basiola (S). Dir. musical: Giuseppe Podestà. Dir. d'escena: Juan Villaviciosa (1)

Temporada 1941-42
Iva Pacetti (T), Giacomo Lauri-Volpi (C), Carlo Tagliabue (S). Dir. musical: Mario Cordone. Dir. d'escena: Juan Villaviciosa (2)

Temporada 1944-45
Fidela Campiña (T), Hipòlit Lázaro (C), Raimon Torres (S). Dir. musical: Napoleone Annovazzi. Dir. d'escena: Joan Sangenís (2)

Temporada 1945-46
Fidela Campiña (T), Antonio Vela (C), Carlos Guichandut (S). Dir. musical: Josep Sabater. Dir. d'escena: Augusto Gonzalo (2)

Temporada 1948-49
Maria Caniglia (T), Gianni Poggi (C), Luigi Borgonovo (S). Dir. musical: Josep Sabater. Dir. d'escena: Augusto Cardi (4)

Temporada 1953-54
Renata Tebaldi (T), Gianni Poggi / Mario Filippeschi (C), Giuseppe Taddei (S). Dir. musical: Angelo Questa. Dir. d'escena: Acli Carlo Azzolini (4)

Temporada 1956-57
Renata Tebaldi (T), Flaviano Labò (C), Mario Zanasi (S). Dir. musical: Angelo Questa. Dir. d'escena: Augusto Cardi (3)

Temporada 1959-60
Renata Tebaldi (T), Giuseppe Gismondo (C), Giangiacomo Guelfi (S). Dir. musical: Angelo Questa. Dir. d'escena: Carlo Piccinato (3)

Temporada 1961-62
Luisa Maragliano (T), Franco Corelli (C), Piero Cappuccilli (S). Dir. musical: Manno Wolf-Ferrari. Dir. d'escena: Domenico Messina (2)

Temporada 1965-66
Régine Crespin (T), Carlo Cossutta (C), Kostas Paskalis (S). Dir. musical: Carlo Felice Cillario. Dir. d'escena: Renzo Frusca (3)

Temporada 1967-68
Montserrat Caballé (T), Bernabé Martí (C), Cesare Bardelli (S). Dir. musical: Michelangelo Veltri. Dir. d'escena: Dídac Monjo (2)

Temporada 1972-73
Orianna Santunione (T), Juan Oncina / Giuseppe Giacomini (C), Justino Díaz (S). Dir. musical: Ino Savini. Dir. d'escena: Walter Cataldi-Tassoni (3)

Temporada 1974-75
Gilda Cruz-Romo (T), Jaume Aragall / Gaetano Scano (C), David Ohanessian (S). Dir. musical: Adolfo Camozzo. Dir. d'escena: Dídac Monjo (3)

Temporada de primavera 1975
Virginia Zeani (T), Plácido Domingo (C), Piero Francia (S). Dir. musical: Giuseppe Morelli. Dir. d'escena: Maria Sofia Marasca (2)

Temporada 1976-77
Montserrat Caballé (T), Josep Carreras (C), Ingvar Wixell (S). Dir. musical: Armando Gatto. Dir. d'escena: Dídac Monjo (3)

Temporada 1980-81
Natalia Troitskaia (T), Josep Carreras / José Antonio Urdiain / Jaume Aragall (C), Joan Pons / Enric Serra (S). Dir. musical: Daniel Lipton. Dir. d'escena: Dídac Monjo (3)

Temporada 1981-82
Natalia Troitskaia (T), Veriano Luchetti / Nunzio Todisco (C), Joan Pons (S). Dir. musical: Daniel Lipton. Dir. d'escena: Antonello Madau-Diaz (3)

Temporada de primavera 1983
Carol Neblett (T), Plácido Domingo (C), Silvano Carroli (S). Dir. musical: Romano Gandolfi. Dir. d'escena: Piero Faggioni (3)

Temporada 1984-85
Eva Marton (T), Jaume Aragall / Lando Bartolini (C), Joan Pons (S). Dir. musical: Romano Gandolfi. Dir. d'escena: Piero Faggioni (4)

Temporada 1990-91
Eva Marton / Galina Kalinina / Mara Zampieri / Natalia Troitskaia (T), Jaume Aragall / Mario Malagnini (C), Alain Fondary / Sherrill Milnes (S). Dir. musical: Theo Alcántara. Dir. d'escena: Giancarlo Cobelli (8)

Temporada 1996-97
Aprile Millo / Galina Kalinina (T), Jaume Aragall (C), Joan Pons (S). Dir. musical: Marco Armiliato. Dir. d'escena: Christoph Meyer (6). (Al Teatre Victòria)

Temporada 2003-04
Paoletta Marrocu / Nelly Miricioiu / Inés Salazar / Daniela Dessì (T), Franco Farina / Nicola Rossi Giordano / Fabio Armiliato (C), Robert Hale / Valeri Alexeev / James Morris (S). Dir. musical: Giuliano Carella / Gueràssim Voronkov / Antonello Allemandi. Dir. d'escena: Robert Carsen. (17)

JAUME TRIBÓ

Pròximes funcions

La casa flotant

Música:
Xavier Montsalvatge i Claude Debussy
Adaptació musical: José López Montes
Direcció d'escena: Joaquín Casanova
Creació i dramatúrgia:
Joaquín Casanova i Elisa Ramos
Coproducció: Gran Teatre del Liceu /
Festival Internacional de Música y Danza
de Granada / Kreart (La Maquiné)

Actors i manipuladores:
Elisa Ramos, Lola Martín, Ana Puerta
i José Rodríguez

Pianista: José López Montes

El Petit Liceu al Gran Teatre del Liceu
Sessions familiars
Dissabte, 15 de març, 12.00 h
Dissabte, 22 de març, 12.00 h
Diumenge, 23 de març, 11.00 h

Recital Nina Stemme

Robert Schumann:
Sechs Gedichte von Nikolaus Lenau
und Requiem, op. 90

Gustav Mahler:
«Liebst du um Schönheit»
«Wo die schönen Trompeten blasen»
«Blicke mir nicht in die Lieder»
«Das irdische Leben»
«Ich bin der Welt abhanden gekommen»

Richard Wagner:
Wesendonck-Lieder

Kurt Weill:
Nannas Lied
Je ne t'aime pas
Youkali
«Surabaya Johnny», núm. 3 de *Three Songs*

Solista: Nina Stemme, *soprano*

Piano: Matti Hirvonen

Dilluns, 24 de març, 20.00 h, torn H

Don Joan i Don Quixot
Poemes simfònics d'Strauss

Cicle Liceu al Palau

Robert Gerhard:
Danses de Don Quixot

Richard Strauss:
Don Joan, op. 20
Don Quixot, op. 35

Solistes:
Cristoforo Pestalozzi, *violoncel*
Paul Cortese, *viola*

Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu

Director d'orquestra:
Josep Pons

Palau de la Música Catalana
Dimecres, 26 de març, 20.30 h.

Recital Jonas Kaufmann

Franz Schubert
Winterreise (*Viatge d'hivern*), op. 89, D. 911

Solista: Jonas Kaufmann, *tenor*

Piano: Helmut Deutsch

Divendres, 28 de març, 20.00 h.

Coordinació: **Juan Carlos Olivares.**
Disseny del programa de mà: **Susana Rodríguez.**
Biografies: **Eva Marín.**
Impressió: **C. G. Creaciones Gráficas, S. A. D.L.: B. 29491-2013.**
Coberta: ***Veduta del Mausoleo d'Elio Adriano (ora chiamato Castello S. Angelo) nella parte opposta*** **de Giovanni Battista Piranesi (Archivio Fotografico dell'Istituto Nazionale per la Grafica, Roma).**
Pàgines 47, 48 i 49: **dibuixos de l'escenografia de la producció de *Tosca* dissenyada i dirigida per Paco Azorín.**
Pàgina 51: **Retrat de Giacomo Puccini amb dedicatòria a la soprano Rina Giacchetti, Tosca a Londres (fotografia de C. Vandyck, Londres).**
Traduccions: **TCS, Jacqueline Hall.**
Assessorament lingüístic: **Francesc X. Navarro.**

Informació per contractar publicitat en les publicacions del Liceu
o sobre el Programa de Mecenatge del Gran Teatre del Liceu
a www.liceubarcelona.cat, mecenes@liceubarcelona.com o al 93 485 99 32

El Gran Teatre del Liceu ha obtingut les certificacions:
ISO 14001 (Sistema de gestió ambiental), EMAS (Ecomanagement and Audit Scheme)
i ISO 50001 (Sistema de gestió energètica)

UNE-EN ISO 14001:2004 Nº 3.00.04076
EMAS
MIXT Paper FSC® C015618